

313.591

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

JEGYZŐKÖNYVEI.

MDCCCLXV.

A M. TUD. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

KÖZZÉTESZI

CSENGERY ANTAL

AKAD. JEGYZŐ.

HARMADIK KÖTET.

I. FÜZET.

PEST,

EGGENBERGER FERDINÁND

M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

1865.

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

JEGYZÖKÖNYVEI

MDCCCLXV.

A M. TUD. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

KÖZZÉTESZI

CSENGERY ANTAL

AKAD. JEGYZŐ.

HARMADIK KÖTET.

PEST,

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

1865.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1865. január 26-án.

Gróf Desseuffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

I. Elnök úr üdvözlőlvén az egybegyűlt igazgató tagokat, s megérintvén a jelen igazgatósági ülés főbb tárgyait, mindenek előtt kiemelésé, hogy a M. Tudom. Akadémia elnökei az igazgató tanács jelöltjei közül szabályszerűleg három évre neveztetvén ki Ő cs. apost. királyi Főlsége által, mintán e három év az akadémia mostani elnökei hivataloskodására nézve lejárt, e tudományos intézet igazgató tanácsának egyik fő feladata, az alapszabályok 26. §-a értelmében mind az elnöki, mind az alelnöki helyre, kebeléből titkos szavazattal három-három tagot hozni ajánlatba.

A titkos szavazás megtörténvén, az elnöki állomásra első helyen egyhangulag gróf Desseuffy Emil, második helyen 11 szavazat közül 8 szavazattal báró Eötvös József, s harmadik helyen 5 szavazattal gróf Károlyi György igazgató tagok; az alelnökségre pedig első helyen egyhangulag báró Eötvös József, második helyen 5 szavazattal Deák Ferencz, és harmadik helyen 4 szavazattal gr. Cziráky János igazgató tagok jelöltettek ki, s határozattak legfelsőbb helyre fölterjesztetni.

II. Az igazgatóság kebelében néhai Fáy András tiszt. és igazgató tag halála által megürült igazgatósági állomásra,

titkos szavazás útján, egyhangulag gróf Mikó Imre tiszteleti tag választatott meg. Mely választás szabály szerint, Magyarország kir. helytartója megerősítése alá lesz terjesztendő.

III. Gróf Cziráki János és Szögyény László igazg. tagok, az igazgató tanács 1863. évi XVII. szám alatti határozatával ki levén küldve, hogy mind a palotaépítési, mind a bérházi pénztárra vonatkozó számadásokat, melyek az akadémiái ügyész által már megvizsgáltattak, felülvizsgálják; jelentik, hogy f. é. január 17-én az akadémia szállásán összeülvén, az illető pénztárnok urak jelenlétében, számadásaikat, nevezetesen a palotaépítési pénztárt illető 1861. január 1-től 1864. dec. 31-ig, a bérházépítési pénztárt illetőleg pedig kezdetétől, t. i. 1863. május 16-tól fogva szintén 1864. dec. 31-ig, átvizsgálták, s észrevételeiket a következőkben terjesztik elő:

„1. Mindenek előtt az akadémiái ügyész jelentése nyomán a palotaépítési pénztár számadásában megjelölt azon néhány tételre fordítván figyelmünket, melyekre nézve általa megjegyeztetett, hogy ellen-nyugtatóvány nélkül vétettek be, — e tekintetben Tóth Lőrincz pénztárnok úr felvilágosítása folytán úgy tapasztaltuk, hogy ily tételek csupán az esetben fordulnak olykor elő, midőn a befizető fél több évre szóló ajánlatának azon részletét adja be, melyet aláírási íven fizetni ígért. — Például a b. Sina Simontól bevett 10,500 fnyi évi részlet s annak kamatai külön ellennyugta hiányában is igazolva vannak az által, hogy az ajánlati 84,000 ft. az eredeti íven a szerint van kötelezve, hogy abból évenként november elején 10,500 ft. és az illető kamatok fognak lefizettetni. — Ennélfogva a midőn az illető részletek 1863. és 1864. november elején a bevételben megjelennek, ezek az ajánlati ívvel egyszer mindenkorra igazolhatók, s további kétség a dolog lényegére nézve szerintünk nem forog fenn.

„Továbbá, mi az ugyanezen számadásbeli naplónak 1091-ik tételére vonatkozó azon észrevételt illeti, — miszerint abban a Horváth Czirilltől bevenni kellett 131 ft. 25 kr. helyett 262 ft. 50 kr. lévén bevételben, ez 131 ft. 25 krral több, mint kellene, s hogy ez pénztárnok úr javára lenne kiteendő: ezt illető pénztárnok t. Tóth Lőrincz úr akkép világosítja föl, miszerint a naplónál fekvő levél Horváth Czirill úr akadémiái rendes napi fizetését bizonyos időre a palota-építésre felajánlván, ez évnegyedenként 131 ft 25 krral új adományképen áttéve a jövedelmi pénztárból, a palotaépítési pénztárt szaporítja; azonban a kérdéses tételnél két évnegyedre járó r. tagi

fizetés lévén egyszerre áttéve, annak 262 ft. 50 krnak kell lennie, s így ez helyesen állván a naplóban, az észrevétel megszűnik.

„2. A Bertha Sándor úr által kezelt bérház-építési pénztárról vezetett számadásban az 1863-iki bevételek 8-ik számánál ügyész úr észrevételbe tévő, miszerint az okiratokból csak 1 ft. 38 kr. tűn-
vén ki takarékpénztári kamatul, a bevezetett összeg többlete 41 ft. 66 kr. a tőkéből vétetett volna. Ezen észrevételre pénztárnok úr, magából az okiratból is kiderülő azon felvilágosítást adta, hogy a takarékpénztári kérdéses betételi tőkében látható 41 ft. 66 kr. takarékpénztárilag tőkésített kamat lévén, ezen okból van ugyan-
azon rovatba téve, mint a tőke, de azért ezen tőkésített 41 ft. 66 krnyi összeg is épen úgy kamatul volt veendő a pénztárral szem-
közt, mint az 1 ft. 38 kr. folyó kamat, s így a kettőt összesen 43 ft. 4 krban kellett bevételbe tenni.

„Továbbá a 30-ik tétel alatt, a bécsi bank részéről beküldött bizonyos összeget illetőleg, melyre nézve b. Wodianer Móríc úr másolatban megküldte azon igazoló levelet, melyet ő az akadémiai elnök úrhoz intézett, — s mely másolatot pénztárnok úr okirat gya-
nánt bevétele támogatásul a számadáshoz csatolt, akadémiai ügyész úr azt kívánja ugyan, hogy ennek eredetije az Elnök gróf úrtól átvétessék, és a számadás ezen tételéhez csatoltassék; azonban alul-
írottak ettől az illető pénztárnok urat felmentendőnek vélnék, egy-
résről azért, mert a báró Wodianer Móríc úr által küldött levélmá-
solat mind alakja, mind lényege tekintetében a többi e tárgyra vo-
natkozó levelezésekkel annyira összefügg, hogy azt érdemileg két-
ségbe vonni már ez okból sem lehetne, — másrésről pedig, mert báró Wodianer Móríc úrnak ugyane másolat mellett fekvő két
eredeti levele azzal összevetttén, a 30-ik naplótételnek mindazon
része, hogy az ott kitett elzálogosított urbéri papírok 63,650 ft. con-
ventios pénzértékűek voltak, mind pedig, hogy az ezekre előlegezett
kölcsön csakugyan 31,900 conv. forint volt, világosságba van hely-
hezve, — és így ezen rehezséget megszüntetve láttuk.

„Úgy szinte az 1863-iki kiadások 15. 16. 19. 20. 25. 27. 30.
31. tételére nézve is feleslegesnek találtuk vizsgáló ügyész úr azon
kívánságát, hogy az e tételekre vonatkozó eredeti iratok, me-
lyek a bevételek 20. 21. 25. és 26. számainál megtalálhatók, másolat-

ban mindannyiszor odacsatoltassanak, valamennyiszer a vonatkozó tételeknél rájuk hivatkozás történik; mert elégnek tartottuk, hogy a pesti fiókbank szabályszerű ívén, melyen a kölcsön maga jegyezve van, az időnkénti kamatfizetések is láthatók, s habár más szám alatt, de ugyanezen számadás csomagában feltalálhatók.

„Vége még az 1863-iki számadásra tett azon nehézség, hogy a 37. tétel alatti kiadásnál 5 krral több van kiadva, felvilágosítást nyert az által, hogy ezen 5 kr. nyugtabélyegre adatott ki; — a 40-ik tételre vonatkozó nyugtatványban pedig Tóth Lőrincz úr, mint annak kiállítója, a hiányzott keletet, s az általa felvett kamat minőségét, hogy t. i. 5 v. 6%-os volt-e az, azonnal pótolta.

„Az 1864-ki Bevétel 5-ik tételére nézve a nehézség szinte az által szűnt meg, hogy Tóth Lőrincz úr az ott kitett urbéri papírok átadásáról ellennyugtát adott, — a 6-ik tétel alattira tett nehézség pedig az által, hogy a szeptemberi levél nem ezen tétel igazolásául van e csomaghoz téve, hanem csak későbbi vonatkozás okáért; — egyéb-iránt a tétel igazolva van az ugyane csomagban talált febr. 14-iki okirattal, mely a bevétel idejének és összegének egyaránt megfelel.

„A 10-ik és 28-ik számhoz kívánt másolatok csatlását ép úgy feleslegesnek találván, mint fentebb, mert az illető eredetiek a kiadás 18-ik és 44-ik számai alatt feltalálhatók, — ennél fogva e nehézséget szinte megszüntetendőnek tartjuk; — valamint az 1864-ki kiadás 6. 8. 11. 28. 38. és 39. tételeire tett ugyanazon észrevételeket is hasonló okból.

„Vége az 1864-ki Kiadás 12-dik tétele a Bevétel 6. száma alatt álló levélben találja azon magyarázatát, hogy a 14,300 ftnyi bankkölcsön leküldésével a 237 forint kamat előlegesen vonatván le, ugyanezen levél szolgál mind a 14,300 ft. bevételnek, mind pedig a levont 237 ft. kamatnak is okmányául.

„A 13-ik tétel alatti levélből pedig, sőt az illető elnöki utalványból is kiderülvén, hogy a kérdéses 700 forint a bécsi bankhoz árkelet-különbözet kiegyenlítéseül küldetett, az ebbeli kétely eloszlott.

„Ellenben a kiadások 32-ik tételére nézve helyes számvizsgáló úr azon észrevétele, miszerint a bérház-építési pénztár azon tőkétől, melyeket az akadémiai alaptőkékből kölcsön vett, nem 2962 ft. 48 kr. kamatot, hanem 2981 forint 74 krt, és így 19 forint 26

kkal többet tartozott volna fizetni. — E hiány azonban, nem mint számvizsgáló ügyész úr javallá, az itt megvizsgált számadások utánigazításával, hanem a jövő évben, a bérház pénztáránál kiadásba, a jövedelmi pénztárnál pedig bevételbe tétel által lesz kiegyenlítendő.

„Ezeken kívül alulírtak mind két számadást annak egyéb részei s tételeire nézve is keresztül vizsgálván, s az illető tételeket okirataikkal egybevetvén, úgy találtuk, hogy azok mindenben pontosan kezelve, s teljes rendben vannak.

„Megjegyezzük ennek folytán, hogy a palota-építési pénztár kezdet óta bevétele 1864. dec. 31-ig volt . . . 936,090 ft. 11 kr.

Kiadása pedig . . . 934,793 ft. 66 kr.

s így ezt amabból levonva . . . 1296 ft. 45 kr.

pénztári készlet tünik fel, mely jövő 1865-ik évre átvendő.

A bérház pénztáránál pedig :

1864. dec. 31-én a bevétel tett . . . 139,660 ft. 82 kr.

a kiadás . . . 121,214 ft. 57 kr.

marad 18,446 ft. 25 kr.

Végül köteleseknek érezzük magunkat, nem csak a kezelő-pénztárnok urakat a terjedelmes számadások vezetésére fordított tetemes gond és munka miatt, s ebben tanúsított ritka pontosságunkért, ernyedetlen szorgalmukért és odaadásukért a t. Igazgató Tanács elismerő figyelmébe ajánlani; de egyszersmind az ezen számadások átvizsgálásánál működött akadémiai ügyész úr pontosságát s lelkiismeretességét sem hagyhatjuk említetlenül, melylyel a valóban nagy számadáshalmazban, minden csekély körülmény iránt kellő figyelemmel volt.

E jelentés minden pontjára nézve helybenhagyatván és tudomásul vétetvén, mind pénztárnok uraknak a számadások vitelében oly nagy gondot, ritka szorgalmat és odaadást tanúsító kezelésükért, mind akadémiai ügyész úrnak azon rendkívüli pontosságra és lelkiismeretességre mutató figyelemért, melylyel a számadások átvizsgálásában eljár, a jelentő küldöttség által indítványozott méltányoló elismerés, az igazgató tanács részéről, jegyzőkönyvileg is kifejez tetni határozottatott.

IV. Hinka József akadémiai ügyész, mielőtt az alaptőke kezeléséről vezetett számadások vizsgálatáról jelentést tenne, ezen vizsgálatnál irányul szolgáló utasítást kíván. Ugyanis 1862. év kez-

detével megszűnt az a régi baj, hogy az alaptőke pénztára és a jövedelmi pénztár elkülönözve nem levén, egy naplóban vezettettek, hová beirattak mind az alaptőkéhez történt befizetések s ezen tőkék kikülsőnzései, mind a kamatbevételek s egyéb folyó jövedelmek és a rendes kiadások. Így soha sem lehetett tudni: mennyi tulajdonképen az akadémia valódi vagyonállása, s hiányzott a szükséges nyilvántartás. A pénztárnok most már (1862. január 1-e óta) a két pénztárt teljesen elkülönözve vezeti, és pedig egy kimutatást az akadémiai alaptőke állásáról, melynek első lapján bevezettetnek a tőke időről időre való szaporodásai, a többi lapon pedig kategoriákban kimutatattik: mily értékekben van meg ezen tőkéje az akadémiának, t. i. 6% s 5% kamatú alapítványlevelekben, 6% és 5%-os kölcsönökben, kamatot nem hozó alapítványokban, földtehermentesítési papirokban, egyéb állampapirokban, záloglevelekben, takarékpénztári könyveken stb. — s mindezen értékek összege megegyezik a kimutatott alaptőke mennyiségével. Vezet továbbá a pénztárnok egy naplót a jövedelmek- és kiadásokról, ebbe jönnek az akadémia minden elkölthető jövedelmei, ú. m. kamatok, könyvek árából bejött pénzek, és rendes kiadásai, minden egyes tétel documentálva. Ezenkívül vezettetik egy főkönyv, melybe minden bevétel és kiadás a maga saját lapjára, saját kategoriájába iratik be, s egy rovatban hivatkozás van a napló tételeire. Ez tehát a naplóval tökéletesen összehangzik, s az év végével könnyen kimutatható belőle: mennyi vétetett be s adatott ki minden egyes czím alatt. Van e könyvben a bevételnek 14, a kiadásnak pedig 21 rovata, ú. m. pénztármaradvány, kamathátralékok, folyókamatok, állampapírok szelvényei, takarékpénztári kivételek, könyvtárusok fizetései, évi járadékok, előlegezések stb. és ismét: tisztviselők, rendes tagok fizetései, cseléd-bérek, jutalmak, írói díjak, kiadványok, könyvtár, adó, iroda, fűtés, rendkívüli költség stb. Vezetetik végre egy könyv a künnfekvő alapítványi és hitelevényi tőkékről alphabeticus rendben, mely minden perczben kimutatja mindenkinek tőke- és kamattartozását. E javítások által az egész kezelésbe tisztaság és evidentia van hozva. Ezenfelül a pénztárnok évnegyedenként mind az alaptőkékről, mind a jövedelmekről és kiadásokról még részletes tabellaris kimutatásokat is készít, mint e könyvek kivonatait az elnökség számára.

Az alaptőke pénztári kezelésének ily változtatásánál a jelentő ügyész az iránt kér utasítást: vajjon a számadási vizsgálat egyedül csak a jövedelmi pénztárról vezetett számadásra szorítkozzék-e, vagy egyzersmind az alaptőke állásáról vezetett kimutatás és főkönyv vizsgálatára is kiterjesztessék.

Jelentő akadémiai ügyész úrnak utasításul adatik, hogy a számadási vizsgálat nem csak a jövedelmi pénztárra, hanem az alaptőke állásáról vezetett számadásokra és kimutatásokra s a főkönyvre is kiterjesztendő.

V. Az 1864. évi számadások felülvizsgálására, Gróf Károlyi György, báró Prónay Albert és Kubinyi Ágoston igazgató tag urak kértettek föl.

VI. Olvastattott a M. Tud. Akadémia ügyészi hivatalának jelentése 1864. évi működéséről.

E jelentés minden pontjára nézve tudomásul vétetett.

VII. Tóth Lőrincz r. tag és akadémiai pénztárnok jelenti, hogy az akadémia alaptőkéje 1864. év folytán következő tételekkel szaporodott:

Dr. Szőcs Sámuel gyűjtése	152 ft. — kr.
Joannovics György alapítványa	200 „ — „
Ágoston József hagyománya	100 „ — „
Jolsva városától	62 „ — „
Zmeskal József hagyománya	3000 „ — „
Némethy József s neje hagyománya	1000 „ — „
Balogh Sámuelről	10 „ 80 „
Holzer József hagyománya	25 „ — „
Gr. Dessewffy Kálmán hagyománya	1050 „ — „
Szilágyi István hagyománya	2000 „ — „
Ghiczy Ferencz alapítványa	3000 „ — „
Kallós Lajos adománya	50 „ — „
Purgstaller József adománya	315 „ — „
Sztrokay Luiza asszonynak édes atyja Sztrokay Antal nevét viselő alapítványa, jogtani művek jutalmazására	1000 arany.

Ezen szaporodásokkal az akadémia alaptőkéje 1.110,167 ft. 69 kr-ra emelkedett, mely összegből azonban némely tőkék a bérház-

építésbe fordítatván, az alaptőke állása 1864. év dec. utolsó napján volt: 800 arany, 1,100,939 ft. 69 kr.

A jövedelmi pénztár összes bevételei, a pénztárnoki napló nyomán, 70,300 ft. 82 krt, kiadásai 69,841 ft. 82 krt tesznek ki; átvitel tehát 1865-ik évre: 459 ft. o. ért.

Tudomásul szolgált.

VIII. Ugyancsak az akadémiai pénztárnok előterjeszti jelentését az 1864-diki akadémiai költségvetés mikép lett teljesítéséről:

Az 1864-ik évi január 21-én tartott Igazgató-Tanács-ülésben megállapított budget-tervezet szerint a remélhető bevételek 58,500 osztr. ért. ftra, s az ezekhez szabott kiadások ugyanannyi összegre praelimináltattak.

Ezen 58,500 ft. praeliminált bevételi összeg helyett bevétetett valósággal 59,150 ft. 20 kr., melyhez még az 1863-ik évről áthozott 61 ft. 91 krnyi pénztármaradvány járult. Nevezetesen:

Alapítók és hitelezvényi adósok 22,000 osztr. ért. ftra menő kamathátralékából felvétel, mint várható jövedelem, annak fele, t. i. 11,000 ft, azonban a valódi bevétel e rovatban, ezen összegen 297 fttal alul maradt.

Ellenben folyó kamatokból, melyeket évenként körülbelül 40,000 ftra lehet tenni, váratott csak 30,000 ft. s bevétetett valóban 31,562 ft. 28 kr.; tehát 1562 fttal több.

Állampapirosok kamataiból s különféle részvények és záloglevelek után felvétel 11,600 ft., befolyt pedig 11,172 ft. 58 kr.; tehát 427 ft. és 42 krral kevesebb.

Takarékpénztári kamatokból váratott csak 600 ft.; csekély lévén azonban ez év folytán a takarékpénztári forgalom, miután a befizetett tőkepénzek ez évben azonnal a bérház-építési pénztárnak adattak át, s ideiglenes takarékpénztári elhelyezés útján nem kezeltettek, még ama csekély 600 ftnyi összeg sem éretett el, s e forrásból csak 531 ft. 8 kr. jött be.

Évi járadékokból a várt 1500 ft. pontosan bejött, sőt 19 ft. 55 krral több.

Eladatott könyvek árából váratott 2500 ft., bejött pedig 3357 ft. 86 kr., tehát 857 ft. 86 krral több.

Előlegezések visszavételéből a várt 1000 ft. helyett csak 35 ft. jött be, mert Emich Gusztáv akadémiai könyvtáros régiebb nyomdai követeléseire nézve nem elégtithetvén ki egészen, helyette tett előlegezéseket beszámítani hajlandó nem volt. Végre

Némely vegyes forrásokból, — nevezetesen az ezüstben fizetett állam-kötelezvények felváltásánál keletkezett árkülönbségi nyereségből s eladott ócska tárgyakból, — bevétetett 268 ft. 96 krajczár. Átmenve a kiadásokra.

Fel volt véve rendes tagok, tiszttviselők, szótár-szerkesztők fizetésére 17,110 ft., kiadatott pedig 16,684 ft. 76 kr.; tehát 425 ft. 24 krral kevesebb, a mi onnét származott, mert bold. Szalay László titoknak időközben elhalván, utolsó évnegyedi fizetése ki nem adatott.

Cselédek bérére terveztetett 1500 ft., kiadatott pedig csak 1116 ft. 42 kr., — minthogy a több cseléd tartását igénylő új épületbe átköltözés még az év folytán meg nem történt, s így az év utolsó negyedén e rovatban felvett kiadási szaporodás elmaradt.

Szállásbérre csak $\frac{3}{4}$ évre vétetett számításba a Trattner-Károlyi-házbeli bérfizetés $\frac{3}{4}$ -edre, mert Szt.-Mihály napra már az átköltözés váratott; ez azonban meg nem történhetvén, a felvett 2340 ft. helyett szállásbérül kiadatott egész évi 3120 ft., tehát a praeliminált összegnél 780 ftal több.

Az év folytán előforduló jutalmazásokra felvétetett 4100 ft.; azonban bentartatván a 200 aranyra menő Karácsonyi-Guidó-féle drámai jutalom, s az aranyok a leszállt agio szerint jutányosabban szereztethetvén meg, kiadatott csupán 2982 ft. 10 kr., tehát 1117 ft. 90 krral kevesebb a praeliminált mennyiségnél.

Az akadémia általános pénztárát illető kiadványokra (Évkönyvek, Értesítő, Névkönyvek, Jegyzőkönyvek, Körlevelek, Közgyűlési nyomtatványok stb.) ki volt tűzve 4500 ft., kiadatott pedig csupán 3699 ft., tehát 801 forinttal kevesebb. — Az ugyancsak az általános pénztárt illető írói díjakra felvétetett 3500 ft., kiadatott pedig 3410 ft. 62 kr., tehát 89 ft. 38 krral kevesebb, mely összegben Merényinek Népdal- s mondagyűjtési czélból Erdélyben tett útja fedezésére, s illetőleg az ott eladósodottnak kiváltására fordított 100 ftnyi összeg is foglaltatik.

Az öt bizottság saját célú költségeire, beleértve előadók és szerkesztők fizetését is, határozottatott 11,650 ft., kiadott pedig 12,538 ft. 26 kr., tehát 888 ft. 26 krral több. A történelmi bizottmány-nak t. i. még a múlt évekről letisztázandó nagy terhei lévén, ezen bizottmány kénytelen volt túlmenni budgetén, s mind e mellett már az év első negyedében kimeríté a rendelkezésére adott 2800 ftot, s még azontúl 844 ft 32 krt. — A többi bizottmányok egy pár forint különbséggel kijöttek budgetjeikkel.

Fűtés, világítás és tisztogatás költségeire fölvétetett 700 ft.; kiadott pedig 600 ft.

Irodai s egyéb apró költségekre, valamint postai és szállítási kiadásokra fel volt véve 800 ft., kiadott 781 ft.

Ügyvédi költségekre 200 ft. helyett elment 348 ft. 32 kr.

Az áthordozkodási költségek, melyekre 2200 ft. volt felvéve, ez évben elmaradtak, de az ezáltal megtakarított összeget, valamint a tőkésítettnei rendelt 3500 ftnyi összeg egy részét is elnyelte a temérdek adó, bélyeg és százalék, mely 5000 ft. helyett 8723 ft. 33 krra ment. — Ezen roppant és valóban csak az akadémiai tudományos célok háttérbe szorításával viselhető teherből

Az egyenes jövedelmi adó s pótlékok . . . 4966 ft. 92 kr.
a mi már magában kimeríti a budgetben felvett
egész összeget.

Illeték aequivalens	1805	"	27	"
Hagyatéki illeték	1213	"	95	"
Szelvények utáni 7% jövedelmi adó	682	"	73	"
Almanach- s nyugtabélyegek	54	"	46	"
Összesen	8723	"	33	krt

tesznek ki.

Előlegekre fordítottat 437 ft.
ú. m.

Két irnoknak ideiglenes kölesönül 200 ft.

Gr. Telekiek helyett betáblázási illeték 237 ft.
mely összegek a budgetben felvéve nem voltak.

Közgyűlési s egyéb előre nem látott szükségekre felvétetett 300 ft., elköltenetett pedig 625 ft. 19 kr., minthogy a szatmári Kölcsey-ünnepély s Szalay László temetése, végre Molla Iszbéb tatár

utazó pap segélyezése jött közbe, melyek amaz összeget megketőztették.

Könyvszerzésre és kötetésre ez évben az akadémia rendes jövedelmeiből semmi sem fordítatott, hanem csak előlegeztetett addig, míg az a pénztárnak Elnök úr által az országos pénztár részéről e célra nyert segélypénzből megtérítették. Ezen segély nélkül a kiadásokat nem fedezte volna egészen a bevétel.

Az adók s illetékek fentebb kimutatott roppant mennyiségben fekszik magyarázata, hogy lehetetlen volt 3500 forintot tőkésíteni, vagy más szóval: azon adósságnak, melylyel az akadémia jövedelmi pénztára az alaptőkének tartozik, lerovására fordítani; hanem e célra csupán 2500 ft. fordíthatott.

Tudomásul vétetett.

IX. Előterjesztetik a költségvetés 1865. évre. E szerint

A.

1865-re a remélhető bevételek következők:

1) Kamathátralékok alapítóknál s hitelezvényi adósnaknál tesznek mintegy 20,800 forintot, mely összegből több mint 11,900 ftot Kovács Lajos és az Almásy-csüdtömög tartozása tesz ki, ez okból a mondott összeg felének biztos bejövétele sem remélhető, hanem az e rovat alatt várható jövedelem legfeljebb 9000 ft. — kr.

2) Alapítványi tőkék után járó 6%-os kamatokból be kellene jönni 11,286 ft-nak, minthogy azonban a folyó kamatok az év végéig rendszeresen be nem fizettetnek, felvétetik csupán 10,000 ft. — kr.

Ugyancsak folyó kamatokból 5%-os tőkék után be kellene jönni 12,900 ft-nak, a fentebbi okból felvétetik csupán 10,900 ft. — kr.

6%-os hitelezvényi tőkék után várható volna 6700 ft, mint biztosan befolyó felvétetik csupán (és pedig azért, mivel a per alatti Kovács Lajos-féle 30,000 pfnyai tőke is ezek közt van, mely után a kamatok befolyása bizonytalan) 4000 ft. — kr.

5%-os hitelezvényi tőke után 200 ft. — kr.

3) Mint teljes biztossággal hiánytalanul befolyó kamatok, minden levonás nélkül felvételhetnek

a) a bérházba fektetett tőkék után és pedig	
106,492 ft 55 kr. 6%-osok után . . .	6389 ft. 73 kr.
44,940 ft — „ 5%-osok után . . .	2247 ft. — kr.

b) a bérházi pénztárnak kölcsön adott s elzálogosított összesen 156,597 ftnyi földtehermentesítési kötelezvények s nemzeti kölcsön papírosok szelvényei után 7829 ft. 35 kr.

4) Szinte hiánytalanul és levonás nélkül fel lehet venni a kamatlan ajánlatokból bejött s a bérházba ruházott 8577 ft-nak 5%-os kamatát . . . 428 ft. 85 kr.

5) Egészen és levonás nélkül befoly az új adományokból bejött és szinte a bérházba fektetett 10,475 ft 79 kr-nak 5%-os kamata 523 ft. 78 kr.

6) A pénztárban fekvő állampapírosok kamataiból, melyek összesen 95,354 ft névszerinti értékűek, 1408 ft. 90 kr. értékű nem-kamatozó sorsjegyek levonásával 4687 ft. 25 kr.

7) Részvények és záloglevelek után . . . 600 ft. — kr.

8) Takarékpénztári kamatokból 300 ft. — kr.

9) Évi járadékokból 1500 ft. — kr.

10) Eladott könyvekből 3200 ft. — kr.

11) Előlegezések visszafizetéséből 2500 ft. — kr.

Bevétel . . 64,306 ft. 46 kr.

B.

A kiadásokat pedig következőleg lehet felvenni:

1) Tőkésítésre 3500 ft.

2) Rendes tagok, tisztviselők és szótárszerkesztők fizetésére 17300 ft.

A tisztviselők fizetésére szolgáló összeget mintegy 1000 forinttal a mostani státuson túl szaporítandónak vagyok bátor indítványozni azért, hogy a javítók fizetése emeltethessenek; — egy az irnokok közül expeditorrá

tétetvén, annak munkájához arányos fizetés adathassék ;
és a nyelvtudományi osztály azon kérelmének, hogy Czuczor Gergely szótár szerkesztői honorariuma legalább
300 forinttal emeltessek, eleget lehessen tenni 1000 ft.

3) Cselédek bérére 2000 ft.

A szolgálk fizetésébe fel van véve egy házmester s
még egy új szolgál bére, figyelemmel az új helyiségek na-
gyobb igényeire.

4. Jutalmakra :

200 H nagy jutalom.

90 „ két Marczibányi-díj.

100 „ Teleki-díj.

100 „ Nádasdy-díj.

40 „ Vitéz-díj.

30 „ Gorove-díj.

15 „ Sámuel-díj.

100 „ névtelen hazafi-díj a Lucanus fordításáért.

Összesen 675 arany, és e. m. biztosító társa-
sági díj 1000 ft. 4700 ft.

5) Nyomatás, metszés, rajz és kötésre az általá-
nos pénztár részéről 4000 ft.

6) Írói díjakra az általános pénztár részéről (t. i.
Évkönyvek, Értesítők, Almanach) 3000 ft.

7) Az 5 bizottmány, saját előadók és szerkesz-
tők fizetéseit is beleértve

a) a történelminek 3000 ft.

Ugyanannak a nápolyi és Rákóczy-le-
véltár másoltatására 1000 ft.

b) a természettudományinak 3000 ft.
és a Nagy Károly által e célra alapított 315 ft.

c) az archaeologiainak 2000 ft.

d) a statistikainak 1800 ft.

e) a nyelvtudományinak (beértve a Magyar
Nyelvmélekek folytatólagos kiadására szüksé-
gelt összeget is) 2000 ft.

Összesen 13,115 ft.

8) Tudományos folyóiratokra, melyek az osztályok kívánata és javaslata folytán jelöltettek ki, s könyvszerzésre 1000 ft.

9) Fűtés, világítás, tisztogatásra 1200 "

10) Irodai s egyéb költségekre 400 "

11) Postai, szállítási, ügyvédi költségekre 1000 "

12) Adóra, illetékekre, bélyegekre 6500 "

Azért nem több ez évre, mert a tavali adóév 14 hónapból állott, s a tökéek egy része beépítettvén, jövődelmi adó alá nem esik.

Rendkívüli költség :

a) A Budapesti Szemle 60 példányáért	600 ft.	} 1800 "
b) Áthordozkodás	1000 "	
c) Váratlanok	200 "	

Kiadás 60,515 "

E költségvetés mindenben jóváhagyatván, s az elnökség, a titoknoki és a pénztárnoki hivataloknak, úgy szintén a bizottságoknak is, szem előtt tartás végett, kiadatni határozatván, a kiadások második pontjában érintett 1000 fiből 300 ft. Czuczor Gergely rendes tag, mint a nagy szótár szerkesztője tiszteletdíjának emelésére, a többi 700 ft. pedig az irodai személyzet — az irtokok és javítókok — fizetésének javítására lesz fordítandó. Mily arányban történjék e fizetésjavítás, az egyéneket illetőleg, tekintettel az iroda újból rendezésére s az iroda egyes tagjainak netalán kiadói vagy egyéb tisztségre való előléptetésére, annak meghatározása mélt. elnök úrra bízatik, a jövő igazgatósági ülésre elvárátván az e tárgyban teendő intézkedésekről a jelentés.

X. A jegyző előadván, hogy az akadémia részéről a következő munkák vannak kiadásra elfogadva : 1) Leirati mértan, Vész János Ármin lev. tagtól ; 2) Felsőbb mennyiségtan, Petzval Ottó r. tagtól ; 3) Apáczai Csere bölcsészeti munkái, bevezetéssel Horváth Czirill r. tagtól ; 4) Hradszky Józseftől a méh boney- és élettana s megérintvén a tekinteteket, melyeknél fogva e munkák közreboresztását az akadémia elhatározta, kéré az igazgató tanácsot, hogy azok kiadási költségeit szintén vegye tekintetbe a költségvetésben.

A fentebbi pontban elsorolt rendes kiadásokkal, kevés híján,

ki levén mérítve az akadémia évi budgete, a jegyző által bejelentett munkák költségei csak úgy rendeltetnek el, ha a költségvetésben fölvett összegek az ott kijelölt vagy új forrásokból több bevétellel szaporodnak. Ez esetben a jövedelem gyarapodásának határain belül, a mélt. elnökség által a fentebb elsorolt munkák kiadási költségei rendre utalványoztathatnak, és pedig ez esetben is elsőség adatik Vész János Ármin lev. tag „Leirati mértanának“ és Petzval Ottó r. tag „Felsőbb mennyiségtanának“, mint a mely munkák az osztályi jutalmak helyébe lépett kézikönyvek sorába vannak fölvéve, s irodalmunkban nagy hézagokat pótolnak.

XI. A titoknoki fizetést illetőleg jelenté mélt. elnök úr, hogy a fizetés a költségvetésben most is 2000 forinttal van fölvéve, melyből 800 ft szállásbéri általaný.

Határozatott, hogy az újdón választandó titoknoknak választás adassék 2000 ftnyi fizetés közt, melyből 800 ft. szállásbéri általaný, és 1200 forintnyi fizetés közt szállással az akadémia bérházában.

Másnap, január 27-én az igazgatósági ülés folytatattván

XII. Elnök, gróf Dessewffy Emil úr, az akadémia építkezéseiről a következő kimerítő jelentést terjeszté elő :

„Mélyen tisztelt Igazgató Tanács !

Az akadémiai két rendbeli építkezések menete és előhaladásáról t. i. a bérház és palotáról jelentést teendő, szükségesnek látom mindenek előtt azokat említeni fel, miket a t. Igazgató Tanács 1863-ik év január 14. és 15. napjain tartott üléseiben a bérház-építés ügyében határozott, és elmondani, hogy e határozatok mikép és mennyiben fogatosítottak.

Indítványoztatván és indokoltatván akkoron általam az akadémiai bérház építése, a t. Igazgató Tanács a maga kebeléből t. cz. gr. Cziráky János, Szögyény László és Kubinyi Ágoston urakat kérte fel, hogy az indítványt minden részleteiben vegyék vizsgálat alá, és ha az építkezés általuk is előnyösnek találtnék, a palotát építtető hármass bizottság hatalmaztatott fel arra, hogy a bérház építési ügyeit megindítsa és vezesse. Az említett igazgatósági tagok eljáván kiküldetésükben, és a bérház építésének előnyös vol-

táról meggyőződven, a palotát építtető hármass bizottságnak lőn feladása, a t. Igazgató Tanács által akkor egyúttal hozott, és az építésre vonatkozó határozatok fogamatba vétele. Méltóztattak t. i. ugyanakkor elrendelni, hogy állíttassék fel egy külön bérház pénz-tár, külön számvitel és könyvvizsgálattal, és kezelje azt az akadémia ellenőre, annak időnkénti vizsgálatára a tisztelve említett igazgatósági tagok két elseje és b. Sennyei Pál kéretvén fel. Gondoskodva lőn egyszersmind ezen pénztár forrásairól is. Elrendeltetett, hogy egy akkor az alaptőkének visszafizetett 40,000 forintnyi sommából, 32,000 forint tétessék által ezen pénztárba, az 5%-ra kikölszönzött és 48,000 ftra menő tőkék pedig mondassanak fel, és folyjanak ugyanezen pénztárba. Határozatott továbbá, hogy ezen pénztár forrásait képezzék: a) minden újabban történő adakozások, melyek az akadémia alaptőkéjének öregbítésére ajánlatnak; b) a kamatlanul ugyane célra már elébb történt, és akkor összesen 70,000 ftra menő ajánlatokból bejövő summák, — melyek behajtása egyúttal az elnökségnek meghagyatott; c) továbbá azon az akadémiai alaptőkéhez tartozó tőkék, melyek akár alapítók, akár hitelezvényi adósok által önként visszafizettetnek, vagy a rendetlen kamatfizetőknek a fennálló szabályok értelmében felmondatván, ezektől behajthatnak; és végre d) a bérház jövedelme. A felebb említett indítvány azon feltevésből indulván ki, miszerint megtörténhetik, hogy ezen források nem lesznek elégségesek a bérház-építés költségeinek fedezésére, s így további forrásokról is kell gondoskodni, osztozott a t. Igazgató Tanács ezen véleményben, és így egy szükség esetén a bérház terhére kötendő, és 140,000 forintnyi summára felvett kölcsön tárgyában is történtek intézkedések. Mindezek kapcsában, midőn a t. Igazgató Tanács azt is elhatározta, hogy az indítványozott építkezés mindenestre az akadémia jövedelmi pénztára legkisebb rövidsége nélkül történjék, megszabta egyszersmind azt is, hogy az így alakított bérházi pénztár forrásaiból mily költségek lesznek fedezendők. E tekintetben a t. Igazgató Tanács méltóztatott következőket határozni:

a) fedezze ezen pénztár a bérház-építés költségeit, — és térítse meg a palota pénztárának azon 293 □ ölnyi telek árát, melyre a bérház épül;

b) fizesse az akadémiai jövedelmi pénztárnak, felebbiek szerint a bérházaiba áttett és utalt 6%-os és 5%-os alapítványi és hitelezvényi tőkék kamatait;

c) fizesse az akadémia jövedelmi pénztárának a 70,000 forintnyi kamatlan ajánlatokból, úgy az új adományokból befolyandó és ezen pénztár forrásainál kitűzött summák 5%-os kamatait;

d) fedezze az e végre felveendő kölcsön kamatait, és a bérházi jövedelem feleslegéből eszközölje a törlesztést is.

Ezek ekképen meg levén állapítva, a bérházi pénztár megalakítva, s annak kezelője és az akadémia pénztárnoka általam a szükséges arra vonatkozó utasításokkal ellátatván, az építés az 1863. év május havában megkezdett, és a m. év szeptember havában olyképen be is fejeztetett, mikép a bérház az 1864-ik évi szeptember 30-án kezdve már jövedelmez. Sikerült a palota-építetű bizottságnak, tíz évi kibérléssel kapcsolatban, ezen jövedelmet magasabbra emelni fel, mint a mennyire azt az építés indítványozásakor számítottam. Azon feltevésből indulva ki, hogy a fejedelmi adóktól tíz évre amúgy is mentes ház jövedelmeiből lesznek a községi adók fedezendői, akkoron a tiszta jövedelmet csupán mintegy 14,300 ftra vettem fel. Tényleg azonban itteni építőmester Diescher József úr évenként 17,076 ft. 73 kr-ét vette bérbe e házat, s e mellett a községi adót, a tűzkár elleni biztosítás, a világítás, vízvezetés, a rendszeres katonai beszállásolás, és egyéb a városi hatóság által netalán megszabandó költségeket és terheket sajátjából fedezni tartozik.

A felebbiek szerint megalakított bérházi pénztár mozgalma következőképen tünteti magát fel:

A bevételek valának:

1) Az A. betű alatti táblázat szerint a 6%-os alapítványi tőkékből az illetők által befizettetett összesen . . . 63,292 ft. 55 kr.

2) A B. betű alatti táblázat szerint az 5%-os alapítványi tőkékből bejött . . . 2250 „ —

3) A C. betű szerint a 6%-os hitelezvényi tőkékből bejött összesen . . . 43,200 „ —

4) A D. betű szerint az 5%-os hitelezvényi tőkékből bejött . . . 42,690 „ —

5) Az E. betű szerint az alaptőkére tett új ajánlatokból bejött 10,475 ft. 79 kr.

6) Az F. betű szerint a kamatlan ugyan-ezen célra tett 80 ezer forintos ajánlatokból 1864. dec. végéig bejött 8577 „ — „

7. A bérház felépíttetése csupán szeptemberben 1864. fejeztetvén be, és ekkép egy arra fektendő költsön eszközölhető nem lévén, a budai és pesti takarékpénztárak, nemkülönben a szabadalmazott osztrák nemzeti banktól, akadémiái urbéri és állampapírok letéteményezése mellett felvett előlegekből befolyt (az időközileg visszafizetett 900 forinttal együtt) összesen 75,200 „ — „
mely értékpapírok kamatai azonban folyvást az akadémia jövedelmi pénztárába folytak.

8) Ehez járult az ideiglenesen takarékpénztárakba elhelyezett summák jövedelme december végéig 1864. 882 „ 82 „

Világos a felebbiekből, hogy eddig az akadémiái tőkékből 170,485 ft. 34 kr. van ezen bérházba fektetve, melyektől a tőkék különböző termésszete szerint 6 és 5%-os kamatul, évenként 9589 ft. 36 kr. fog befolyjni az akadémia jövedelmi pénztárába.

A pénztár kiadásinak mozgalma ellenben ekképen állott :

A palota-pénztárnak megtérített háztelek ára teszen 64,600 „ — „

A bérház-épület költségei fedezésére mostanig fordított 162,079 „ 23 „

Az akadémia jövedelmi pénztárát illető a bérházba ruházott tőkék után járó 6 és 5%-os kamatok lefizettettek 9580 „ 89 „

Egyéb ideiglenesen felhasznált előlegeznényi summák kamataira fordított 5682 „ 98 „

A felebbi 7-ik pont alatt említett előlegez-	
vények visszafizetésére fordítottatott	900 ft. — kr.
A városnak a vízvezető csatornáért fizettetett	1171 „ — „
Apró költség és bokréta-ünnepélykor a mun-	
káló kézműveseknek	610 „ 30 „

Ezekből kiderül, hogy az akadémia jövedelmei legkisebb rövidséget sem szenvedtek, ide fektetett tőkájának kamatai, azon naptól kezdve, mikor e pénztárba folytak, pontosan fizettetvén, — s hogy nagy és igen érezhető segítségére volt a palota-pénztárnak azon 64,600 ft., mely ennek a háztelkekért — időközileg a kedvezőtlen közbejött viszonyok miatt a háztelkek ára is csökkenvén — csupán ezen bérház-építkezés folytán fizetethetett meg azon ár szerint, melybe e tér az akadémiának került. — Ha pedig magát az építkezést és annak jövedelmezőségét elemezzük, a következő eredményekhez jutunk:

Az akadémiai bérházért az építőmesternek összesen kapni kell, (a berekesztett és itt egy-szersmind bemutatott végszámadás szerint) . . . 179,367 „ 62 „

Közbevetőleg meg kell jegyeznem, hogy ezen somma, 10⁰/₁₀₀ azaz 17,936 ft. 76 kr. hijjával, teljesen ki van fizetve, s e somma a munka jó és czélszerű voltaért elvállalt kezességi időszak lefolyása után lesz az építőmesternek kiadandó.

A felebbi 179,367 ft. 62 krnyi sommához adván a telek árát, mely tesz 64,600 „ — „ előáll egy 243,967 ft. és 62 krnyi somma, melytől fizet a bérlő évenként 7⁰/₁₀₀-ot, azaz a felebb említett 17,077 ft. 73 kr. bérleti sommát. Ezen felebbi jövedelmet, mint minden ilyenmü építkezéseknél történik, leszállítják némileg a mellékes költségek; melyek a felebbiek szerint a takarékpénztári pénzelhelyezésből befolyt 882 ft. 82 kr. lehúzása után összesen 16,193 ft. és 26 kr-ra mennek, melyekből

azonban 9580 ft. 89 kr. mint az akadémiának jutott jövedelem jelenik meg. Eltekintve azonban ettől, az ezen bérházépítésre összesen fordított és fordítandó 260,160 ft és 88 krral egy 17,077 ft. 73 krnyi évi jövedelem állván átellenben, világos, hogy az egy oly ingatlan és városi házbirtokba történt befektetést képez, mely a befordított tőkének évenkénti $6\frac{36}{65}\%$ -os és így $6\frac{1}{2}\%$ -nál magasabb kamatozását képviseli, — mi itteni igen számos építkezések eredményeivel egybehasonlítva magában sem csekély jövedelmezés, és ha még azt tekintjük, hogy a befektetett tőkéből mintegy 45,000 ft. eddig az akadémiának csupán 5% jövedelmet, 6% -nál többet pedig a többiek sem adtak, ezen körülmények által még előnyösebbnek mutatkozik. Biztosan és minden nehézség nélkül fogja megkapni az akadémiái jövedelmi pénztár ide fektetett tőkéjének 9589 ft. 36 krra menő kamatait, és a bérház-jövedelem e mellett egy jelentékeny felesleget fog felhagyni, mely öregbítettven az akadémia egyéb ingatlan birtoka hasznosításának gyümölcsei által, és feltartatván a t. Igazgató Tanács oda célzó határozatai, hogy a mennyire alkalom és szükség mutatkozik, ingatlanba fektettessenek az akadémiái tőkék, az intézet jövedelmezését az eddiginél nagyobb biztosságra fogják emelni, ugyanakkor, midőn ez által válik lehetővé, hogy ama másik igen fontos feladás is, t. i. a palota-építés ügye hasonló eredménnyel és sikerrel fejeztethessék be. Ugyanis valamint az alulírtat, midőn 1859. végén s 1860. elején az akadémiái tőke-öregbítés és ház-építés érdekében hazaszerte aláírást indított meg, azon szándék vezérlette, és azon remény buzdította, hogy e tudományos intézetünk saját céljaira fordítható pénzeszközei nyerjenek tetemes gyarapodást, s a házépítés ezeknek ne okozzon legkisebb rövidséget, és hogy e kettős feladat sikerrel leszen megoldható; és valamint továbbá a t. Igazgató Tanács is, mint hozott határozatai mutatják, ezen nézetekben osztozott mindig, és osztozik most is: ép annyira kétségtelen, hogy azon nagy számu hazafiak, kik ezen alkalommal oly annyira példás és örökké emlékezetes áldozatkészséget mutattak, ezt hasonló szándéktól áthatva, és így az ily reményektől buzdítva cselekedtek. És hogy e szándékok és remények teljesebben, annak azon tény, hogy az akadémiának a haza fővárosában ingatlan bérházi birtoka van, azon, a t. Igazgató Tanács intézkedései folytán, hathatós eszközül

fog szolgálhatni. Kétségtelen ugyan, hogy oda valának irányulva a közohajtások, bár emeltethetnék azon egész telkén, melyet mostan a palota és bérház elfoglalnak, egy oly monumentalszerű építmény, mely ugyanazon és egységes stíli legyen, és melynek benyomása egy vele kapcsolatban álló kisebbszerű és más stíli ház miatt ne szenvedjen. És senki sem táplálhatta ez ohajtást inkább, mint éppen maga az építtető hármás-bizottmány; azonban nem engedte meg a dolgok állása, miszerint a hármás bizottság e körül ohajtásai szellemében járhatott volna el. Ha már mindjárt kedetben elkerülhetetlen vala, tekintettel a rendelkezésre álló és még várható pénzforrásokra, az eredetileg tervezett három emeletet a palotánál két emeletre szállítani alá: ugyanezen tekintetek nyomatéka nagyon ajánlatossá tette azt, hogy ezen leszállítással kapcsolatban az összes palota-építmény terjedelme vonassék szűkebbre össze, mikép így az összes telekből egy bizonyos rész kimaradván, erre egy külön jövedelmező vállalatul egy bérház épülhessen, mint előreláthatólag szükséges segédeszköze a palota szerencsés bevégezhetésének, — és egyúttal, e kimaradt tér árát a palota-pénztár érdekében, mely azt nem nélkülözhetette, hasznosítani lehessen. Ezen tekinteteken túl, ajánlatosnak mutatkozott az ily eljárás más okoknál fogva is; bírtuk már akkor is, bírjuk most is főméltóságú hg. Esterházy Pál úr azon nagylelkű ígérését, hogy nagyhirű és becsű képtárát, és réz- és aczélmetszvény-gyűjteményeit az akadémiai palotába fogja szállíttatni, és itt benn hazájában őriztetni. Már maga a gyönyörű szándék megérdemelte, hogy annak alkalom nyíttassék ténynyé érlelődni; erkölcsi lehetetlenség vala tehát és vétek lett volna nem gondoskodni azon tér és helyiségekről, melyeket e gyűjtemények megkívánnak, és így megfosztani magunkat mindazon hatásoktól, mik ezen műkincseknek hazánkban létezése, szemlélése, tanulmányozása folytán, művelődésünkre, az ízlés nemesítésére s az ébresztő példányok híjában szunnyadozó művészeti képességek kifejtésére, várhatók, és bizonyosan be is következendek. A szép művészeti beccsel bíró és számra is jelentékeny képtárnak, ahoz méltólag, és minden igényeknek megfelelőleg kelle berendezés és feldiszlítés tekintetében is alakíttatni, és ennek természetesen a költségek szaporítására kihatói. És midőn kitűnt, hogy ezen helyiségek majdnem egy egész emeletet

fognak megkívánni, mert majdnem 14,000 \square lábnyi tér kívántatik, hogy elhelyeztethessenek, s hogy mindezen körülmények ezen összes építkezés költségeit igen nagy mértékben fogják felebb rugtatni: azon tekintetnek, hogy a tisztán és sajátszerűleg tudományos akadémiái czéloknek, ezen második emelet építése nélkül is meg lehetett volna felelni, döntő súlyt tulajdonítani nem lehetett; és a dolgok ezen fekvése és egybefüggése a szükségképen megoldandó feladást úgy állította elé, hogy nem egy-, hanem két-emeletes építmény, és ez monumentalszerű stylben emeltessék; mert valamint a M. Tud. Akadémiát az ország fővárosában annak legszebb pontja kétségtelenül megillette, valamint erkölcsi szükséggé vált, azok után, miket a haza ez érdeken tőn, megfelelni várákozásának, és azon perczen, midőn az akadémia tökevagyonát áldozatai által majdnem megkettőztette és egyszersmind házépítésre egy félmilliónál többet adakozott, megérteni azt is, hogy itt és ezzel azon akarat van kifejezve, mikép háza legyen az akadémiának, mely szükségéinek megfelel, hanem azt is, hogy az emelendő építmény, mind külseje, mind belsejére nézve olyan legyen, mikép az ízlés nemesítésére hathasson: ép annyira igaz, miszerint azon hazafiak tettét, kik tudományos akadémiánkat alapították, és azokét, kiknek részvéte azt később emelte, csupán oly építmény és annak oly modora örökíthesse, mely a jövőendő ivadékok szemeiben mint e tetteknek méltólag megfelelő maradandó emlék jelenik meg.

Ezek után a palota-építkezés menete és jelen állásának előadására menve által, midőn azon kérésemet fejezném ki, méltóztatnának a t. Igazgató Tanács tagjai azt szemügyre venni, az apróbb részletek felemlítését mellőzhetve a főbbekre fokok szorítkozni.

Az épület külseje majdnem egészen be van fejezve, olyannyira, miszerint néhány még hiányzó díszítmények a magok helyére alkalmaztatván, az állványok rövid idő múlva ki fognak szedethetni. Belsejében a palotának a főbejárásnál levő csarnok, a díszterem, a fő és a díszterem feletti képtár helyiségeibe vezető lépcső híjával, minden egyebek igen közel állanak teljes bevégeztetésükhöz, és a munkák mindenütt erélylyel folynak. Ez így van magában a nagyszerűsége és feldíszítése miatt sok munkát igénylő díszteremben is, melynek az időjárás kedvezése mellett beboltozásának a napokban történő

bevégzése után, vakolása fog mindjárt következhetni. Feltéve az időjárás kedvező voltát, nem kételkedhetni, hogy a jelen évi nyári hónapok folytán, és még az ős beállása előtt, azok is, miket felebb említettem, tökéletesen készen leendenek, és az összes építkezés befejeztethetik. Minden egyéb részei az építménynek már elébb leendeknek készen, és fognak is használtathatni és lakathatni is. Az akadémia azon szállásból, melyet most használ, a közelgő sz. György napkor távozni lesz kénytelen, és üléseit a palotában fogja azon túl tartatni, irodája oda fog áttétethetni. A könyvtári helyiségek rövid idő múlva készen leendvén, a könyvtár átszállítása és berendezésére fog a sor kerülni. Hasonló szorgalom fordítatik arra, hogy a képtári helyiségek is rövid időn befejeztethessenek, és ezek folytán a képtár leszállításának perce is közelget. E tekintetben a múlt évi nov. hó 26. napján kelt levél által kérdés tétetvén főmgu hg. Eszterházy Pál úr részéről, a képtár mikor megkezdhető átszállítását illetőleg, válaszómban a f. év sz. György napját jeleltem ki; és így nincs már távol azon időpont, midőn a haza azon kettős örömben fog részesülhetni: hálás emlékezetében őrizhetni egy szép hazafi tettet, és itthon adhatni magát által azon benyomásoknak, melyeket e műkincsek élvezése nyújtand, s azon reményeknek, melyek hatásaiktól várhatók.

Ezekből a t. Igazgató Tanács az építkezés jelen állását fő vonalaiban méltóztatik általlátni. A mi annak költségeit illeti, a vég-számadások természetesen nem lehetvén berekesztve, a végleges jelentés csak maga idejében fog megtörténhetni. Addig is azonban az eddigiekre vonatkozó adatokat is érdekel fogják a t. Igazgató Tanács tagjai megérteni. Az építettő hármass bizottság megfeszített és szakadatlan szorgalommal iparkodott azon, hogy az építkezésben a lehető takarékoság elvei, az építmény szilárdsága és díszének rövidsége nélkül követtessenek. Ezen szándékában dicsőretre és elismerésre méltólag támogatott az építést vezetőik értelmes iparkodása, hazafias buzgalma, megfeszített szorgalma, kiváló ügyessége, valamint az itteni mindazon iparosok és kézművesek becsületes eljárása és magoktartása által, kikkel munkáltatott, és kik nem csupán pénzt keresni, hanem a vállalat természetéhez méltót előállítani igyekeznek. A jelen pillanatban, minthogy a folyamatban és hátra-evő munkák legtöbbnyire kiadva, az alkuk megkötvé vannak, na-

gyobb biztossággal mint eddig lehető vala, áttekinthetők lévén a még szükséges költségek, a hármias bizottság azon biztos reményt táplálhatni véli, hogy a végleges összes költség, az eredetileg előszámításba vetteknél 40—50 ezer fttal kevesebb leszen. Az 1864. év végéig, a tulajdonképi építkezésre kiadott sommak összegét és részleteit a következő rövid táblázat mutatja:

Az akadémiái palota építésénél a kézművesek és iparosoknak 1864. végéig fizetett sommak, az építési anyagokat beleértve:

1) Kőművesi és földmunkákért, alapkihagyás, betonirozásért	238,380 ft. 32 kr.
2) Márványok, tétényi, sóskúti kővek, ezek szállítási költsége s kőfaragó munkákért	139,484 „ 95 „
3) Képfaragói, szobrászati, gypsz és díszítményi munkákért	48,993 „ 36 „
4) Öntött és kovácsolt vasneműekért, bronz és ólom munkákért	36,971 „ 48 „
5) Ács munkákért	35,139 „ 95 „
6) Asztalos munkákért	29,805 „ — „
7) Üveges munkákért	7920 „ — „
8) Lakatos munkákért	7600 „ — „
9) Bádogos munkákért	5531 „ 7 „
10) Palaköfedélre	5500 „ — „
11) Szobafestési és mázolósi munkákért	2745 „ 24 „
Ezen	558,071 „ 37 „

krajczárra menő sommát felebb rugtatják azon mellékköltségek, melyek minden építkezésnél elkerülhetlenek, az ily nagyszerű és úgy ez okból, mint az építkezés szilárdsága és czélszerűsége miatt is évekig tartó építkezéseknél természetesen és szükségképen tetemesebbek is. Ezen költségek egész összege 396 darab aranyra, és 47,766 ft 9 kr-ra rúg, melyekből a tervek készítésének, vizsgálatának és egyéb költségeire, valamint az azokért fizetett tiszteletdíjakra, a felebbi aranyokon kívül 9968 ft. és 73 kr., az építési iroda felállítására, bútorozása, felszerelése, annak foyó költségei, a kőfaragók és szobrászok műhelyei felállítására, és az építési telek deszkafallal elkerítésére 7136 ft. és 66 kr. esik, mely sommának egy része, a felebbiek nem sokára szükségtelemné és eladhatókká válván, visz-

szaforduland, — végre pedig az építés-vezetők, irodai személyzet, szertárnok díjaztatására, az alapkö letéleti elmaradt ünnepély helyett a munkáló kézműveseknek adott ajándéokra, bélyegekre, kút készítésére, gipsz- és vasmintákra, és egyéb vegyes, a kézművesekkel kötött alkukon kívül eső különféle munkákra fordított kiadásokul ezen három év alatt összesen 30,660 ft. és 70 kr., és így átmérőleg évenként 19,220 ft. és $56\frac{2}{3}$ kr. esik, — mely mellékes költségeket a rendelkezhető összegek időközi hasznosítása teljesen nem fedezte.

Tekintve a forrásokat, melyekből e költségek fedeztettek, a t. Igazgató Tanács emlékeztetőbe visszahivandóknak tartom azokat, miket más alkalommal ezekre nézve előadtam. Az 1859. és 1860. években általam megnyitott aláírás, az akkori viszonyok között hatósági beavatkozások, akadémiái czélokra készülöben levő hangversenyek és tánczvigalmak eltiltása és meg nem engedése folytán, teljes sikerét nem fejthette akkoron ki. Az ennek daczára, ezen pénzszegény hazában fényesnek és váratlannak tartható eredmény, melyet egy általam annak idején felkért vizsgáló bizottmány megállapított, az 1861-ik év végén 393 darab aranyban és 528,728 ftban és 93 krban fejezi ki magát. Ehez 1862-ben 3 arany 2321 ft. 98 kr.; 1863-ban 1510 ft. 79 kr.; 1864-ben 19,218 ft. 8 kr. járult. Ezen összegből 166,171 ft. 52 kr. ajánlatokban állott, a hátralevő rész pedig készpénzben folyt be, mihez később még némi vegyes bevételek, felajánlott részvények eladásából összesen 927 ft. és 82 kr. és a meglevő pénzkészletek 6 és $5\frac{1}{2}$ -ra történt hasznosításából folyó bevételek és egyes ajánlatoktól fizetett kamatok járultak. A 6%-ra teljes biztosság mellett és rövid időre az ide 2. sz. alatt zárt mellékletben megnevezetteknek kiköcsönzött összesen 77,000 ftra menő sommak — melyek 900 ft. híján már mind visszafolytak a pénztárba, — 7665 ft. 11 krt.; takarékpénztári elhelyezések 28,966 ft. 30 krt; egyes ajánlatok után fizetett kamatok 5523 ft. 60 krt jövedelmeztek, egy eladott telekrész kinn levő ára után pedig kamatul 6060 ft. folyt be. Mindezek által a felebb említett somma, az aranyokon kívül 600,922 ft. 61 kr-ra emelkedett. A mint a t. Igazgató Tanács Tagjai az annak idején folytatott tárgyalásokból emlékeznek, nem az eredetileg kilátásba vett 1304 $\frac{1}{2}$ □ öles telken, hanem a mostanin lön az építkezés folyamatba véve. E szerint a felebbi telekből az eladott 700 □ öl után 220 ft. 50 krral

154,350 ft., 604 $\frac{1}{2}$ □ öl után 200 ftval 120,900 ft. járult még a felebbi sommához, és azt az aranyokon kívül 876,172 ft. 61 krra emeli. Lehajlik azonban ebből, mi az 1304 $\frac{1}{2}$ □ öles telek feléért — másik fele nagylelkűleg ingyen lévén adományozva — sz. k. Pest városának 78,970 ftal fizettetett; — továbbá a bélyegek és átíratás költsége 3090 ft. 71 krral, valamint azon 1169 □ öles telekért, melyre most a palota és bérház felépültek, a részletes fizetések miatt időközi kamatok betudásával a szabadalm. Gőzhajó-társaságnak összesen fizetett 265,283 ft. 82 krra menő somma, mi összesen 346,644 ft. 53 krra rugván, a felebbi kimutatott sommát az aranyokon kívül 529,528 ftra és 8 krra szállítja le. Azonban ezt ismét az a 64,600 ft., mely azon 293 □ ölért, a melyre a bérház épült, a palota pénztárba folyt, 594,128 ft. 8 krra emelte. Ehez járul azon 78,270 ft., melybe az 1304 $\frac{1}{2}$ □ öles telek került, és melyet a t. Igazgató Tanács 1861-iki febr. 20-án kelt határozatában megtérítendőnek és a tőkevagyonból az építkezésbe ruházandónak mondott ki, nem lévén a saját épületében székelő akadémia, mely a mostani helyiségek szűk volta miatt saját könyvtárát alig volt használni képes, ezentúl ház- és raktárbéreket fizetni kénytelen, és így eltávoztatva azon a tapasztalás szerint könnyen bekövetkező lehetőség, hogy azok az eddigieknél kétszerte is magasabbra rughatnak. Ezek szerint azon források összege, mely a palotaépítésre szolgált és szolgál, mostanig, az említett aranyokon kívül egy 672,398 ft. 8 krnyi sommára rugott fel.

Ezek után átmehetve azon javaslataimra, melyek a további teendőkre vonatkoznak, mindenek előtt a következőket tartom előre becsájtandóknak :

A mint már felebb említeni szerencsém volt, biztossággal feltehető, hogy a két emeletre és kisebb terjedelemre leszállított monumentalszerű stylen felemelt palota építési összes költségei, az eredetileg kilátásba vett és 850,000 ftra rugó sommát nem meghaladni, hanem annál jelentékeny összeggel kisebbeknek fognak mutatkozni. Tudja minden szakértő, és mutatják minden ilyes és kivált ily nagyobbbszerű építkezéseknél szerzett tapasztalások, hogy az ily előleges költségvetéseket csupán felette ingatag és nem teljesen biztos alapokra lehet fektetni, és hogy az építkezés folyamában sok új szűk-

ségek merülnek fel, és a kivitel maga többnyire meghiusítja az előleges számításokat. Ha mégis a felebbi eredmény, mit most már biztosan állíthatni, el fog éretni, ez csak azon megtakarítások és egyszerűsítések folytán vált lehetővé, melyeket az építető hármass bizottság foganatosítani feladásának tekintett. Így lőn erre nézve kényszerűséggé a szobrok és díszítmények tekintetében, sokat, részint betöltetlenül, részint pótolandóul hagyni fel a jövőendőnek, azon reményben is, hogy a hazafiak melegsége azon nagy érdekek iránt, melyeknek az akadémia szolgál, meghűlni ezentúl sem fog. Ezért történt, hogy ércz és márvány szobrok alkalmazása helyett arra kelle szorítkozni, mit alkalmazva látunk, és beérni most azzal, hogy a mi alkalmazva van, tartóssága mellett, ne csak ne legyen ártalmára az egész művészeti benyomásának, hanem jeles művészetek mintázata szerint jól lévén kivive, a műízlés kifejtését előbbre vinni segítse. Azonban a dolog jelen fekvésében, és tekintve a megoldandó feladást egész összefüggésében, ezen megtakarítások és egyszerűsítéseknek is megvannak határai, melyekhez a hármass bizottság magát jelenleg elérkezettnek látja, és nem hiszi, hogy azon sommát, mely az építkezés teljes bevégzésére még szükségeltetni fog, mintegy 220,000 ftnál kevesebbre felvenni lehessen; miből világos, hogy azon források, melyek jelenleg, mind e célra fordíthatók, rendelkezésére állanak, és mindent mindenhez véve 68—69 ezer ftnál többre nem vehetők fel, nem elégségesek; a mi könnyen megfogható, mert, ha egyszerű bérházak, melyek egy pár száz □ öllel kisebb térre építvék mint akadémiánk, mint több példák a legutóbbi időkből mutatják, fél millióba kerültek, természetes, hogy egy oly monumentalszerű épületet, melynél, már e miatt, csupán a terméskő, márványok, kép és kőfaragói munkák költsége megközelíti a 200,000-et, és melynek belseje szükség hogy összehangzó legyen külsejével, a felebbi summával felállítani nem lehet.

A szükséges források előállításának ezen szükségével szemben, nem tárgítottam azon iparkodásomban eddig sem, és nem fogok ezentúl sem tágitni, miszerint a palota-pénztár minél több adományokkal szaporíttassék. Számosak valának birtokosaink között, kiknek ismertem ez ügy iránti rokonszenvét, de kik még nem adakoztak, hihetőleg azért, mert oly vállalatok irányában, melyek kivi-

tele bizonytalan, azon percze kívánták részvétők tanusítását tartani, midőn az, annak, mi meg lőn indítva és már csak befejezésre vár, szerencsés bevezését mozdíthatja legsikereesebben elő. Ezek általam fel lőnek szólítva. Többen adakoztak már eddig is; bírom többeknek ígéreteit, melyek bizonyosan be fognak válni; — vannak, kik még nem nyilatkoztak, de a kikre nézve nem lehet kétségem, hogy mind ezt tenni, mind pedig valóban adakozni fognak. Ezek azok, mik e tekintetben általam történtek, és kérem is a t. Igazgató Tanács Tagjait, hogy a magok körében és módja szerint engemet ezen iparkodásaimban támogatni méltóztassanak. — Azonban bár remélhető is, hogy azok sikeretlenek ezentúl nem leendnek: nem lehetvén mégis az eredményt előre meghatározni, a minden eshetőségekre számított előgondoskodás mellözhetlenné válik.

Az e tekintetben nyitva álló lehetőségeket immár szemügyre véve, nem látok más módot, mint azon pénzügyi műtételt, mely már az 1863-ik évi januáriusi igazgató tanácsi határozatokban kilátásba volt véve, de a mely még eddig nem létesíthetvén, most már a bérház felépülésével, és azon segédeszközök hasznosítása mellett, melyek e végből kínálkoznak, eszközölhetővé vált; és ez nem egyéb, mint egy, a bérházza, mint arra alkalmas jelzálogra, kötendő kölcsön. Ezen módozatja az előttünk álló feladás megoldásának annyival inkább ajánlatos, mert az akadémia jövedelmeinek minden megrövidítése nélkül eszközlésbe vehető, és kivitelben, mind kamatoztatás, mind törlesztés tekintetében, a fennálló körülményekben biztos alapja létezik. Ugyanis, a bérháznak a felebbiek szerint évi 17,076 ftban kimutatott jövedelmén kívül, léteznek más források is, melyek jövedelmet adandanak, és a melyek egy külön pénztárba összefolyva, ezt azon állapotba tennék, miszerint feladásának megfelelhessen. Így a hg. Esterházy-féle képtár számára szükséges helyiségekből felmaradt részeket, egy lakással együtt, a hármass bizottság a képzőművészeti társulatnak adta ki, évi 1600 forintért haszonbérbe, mi által egy közhasznú és szép czélú honi intézet igen czélszerű teremeket nyert, ugyanakkor, midőn az akadémia jövedelmei is gyarapodnak. Az így már 18,600 forintot meghaladó jövedelmet szaporítandják még azon jövedelmek, melyek a palota alatti raktárak és az 1-ő emeletben levő igen szép, tágas és a hozzá tartozókon kívül 8 szobából álló

lakás bérbeadásából folyhatnak be. A raktárak, melyek alagutak által a rakparttal összeköttetésben állanak, tágasak, világosak, szárazak, és minden tekintetben czélszerűek, s a kereskedelmi forgalom központján létezvén, előnyösen lesznek bérbe adhatók, mit hasonló biztossággal lehet az említett lakásról is állítani. Ha e kettős forrásból várható bevételek, legkisebb számításával egy csupán 3500—3600 forintba menő jövedelmet adnak is: a felebbi sommát évenként 23,000 forintnál többre emeli, és így a kölcsön megkötésének kellő alapul szolgálhat.

Összefogva már az ezen egész jelentésben előadottakat, és mind ezek alapján, azon javaslatok formulázására térek által, melyek az előttünk álló feladás megoldásában azon mindnyájunk által mindig szemünk előtt tartott elvnek, hogy az akadémiai jövedelmek minden megrövidítése elkerültessek, megóvása mellett, czélhoz vezethetnek, és azokat következőkben terjesztem elő:

Méltóztassék a t. Igazgató Tanács elhatározni:

1) A bérház felépülésével megszűnven a külön bérházi pénztár szüksége, ezen pénztár megszüntettetik, és az akadémiai ellenőr t. Bertha Sándor úr annak további kezelésétől felmentetik.

2) Az elnökség megbíztatik, hogy annak már bizottságilag a múlt év végéig megvizsgált számadásait a Levéltárba tétetvén, a f. évi számadásokat hasonlólag átvizsgáltatván, a létező pénzkészlettel együtt adassa az akadémiai pénztárnok számadása alá.

3) Az akadémiai pénztárnok, a rendes jövedelmi pénztártól elkülönözötten és külön könyvvezetés mellett kezelje a megfelelő általános cím alatt alakuló építési pénztárt mindaddig, míg az Igazgató Tanács annak megszüntetését el nem határozza, vagy másként nem rendelkezik.

4) Ezen pénztárba folyjanak:

a) a palota javára ezentúl felajánlandó összegek;

b) külön levő és 60 ezer forintot meghaladó kamatmentes ajánlatokból bejövő összegek, melyeknek szükség esetén törvény útján behajtása ezennel az Elnökségnek köteleességévé tétetik;

c) az ezentúl teendő alapítványokból befolyó összegek;

d) ide folyjanak a kötendő kölcsönből nyerendő összegek;

e) tétessenek ide által a palota javára ajánlott, úgy mindazon

összegek is, melyek még ezen célra rendeltetve vannak, és az Elnökség által, szükség esetén törvény útján is, beszedendők ;

f) bizassék meg az Elnökség, hogy az akadémiái alaptőke-
rendetlen kamatfizető úgy hitelezvényi mint alapítványi adósainak
a tőkét felmondattván, és szükség esetén törvény útján is besze-
detvén, azokat ezen pénztárba tétesse által ;

g) ezen pénztárba folyjanak az akadémiái bérházból, úgy a
palota kibérrelhető és kibérleendő részeiből bejövendő jövedelmek ;

5) hatalmaztassék fel az építettő hármas bizottság, egy 140,000
osztárk forintig terjedhető kölcsönnek valamely pénzintézetnél vagy
máshonnan a bérház terhére leendő megkötésére, és igyekezzék ezt
minél jutányosabb kamatoztatás és törlesztési módzatokkal kap-
csolatban eszközölni.

6) Az építési pénztár rendeltetése és feladása pedig a követ-
kezőkben állapittatik meg :

aa) ezen pénztárból fognak fizettetni az akadémiái jövedelmi
pénztárnak, a bérház-építésbe beruházott tőkék kamatai, azon ka-
matláb szerint, mint a hogy annakelőtte annak jövedelmeztek ;

bb) ugyan ebből fognak fedeztetni ugyancsak a jövedelmi
pénztár javára az 1863-iki határozatok értelmében, az új ajánlatok-
ból, új alapítványokból és a kamatlanul tett ajánlatokból befolyandó
összegek kamatai, 5% kamatláb szerint ;

cc) ezen pénztár fogja fizetni a kötendő kölcsön kamatait és
annak törlesztési részleteit ;

dd) ez fogja az akadémiái értékpapírok letéteményezése mel-
lett felvett előlegek fokozatos törlesztését eszközölni ;

ee) ezen pénztárból fognak a palotaépítés befejezéséhez szük-
séges költségek fedeztetni.

7) Bizassék meg az Elnökség, hogy ezen építési pénztár szám-
adásait minden év végén a t. Igazgató Tanács, általa felkérendő
három tagja által, megvizsgáltatván, évenként a budget előterjesztése
alkalmával, az egész ügyállást felderítő jelentésével kapcsolatban
terjessze az Igazgató Tanács elébe.

Ezekben pontosúlnak javaslatim, melyeket kötelességem sze-
rint a t. Igazgató Tanács böles megfontolása és elhatározása alá bo-
csájtani szükségesnek tartottam.

E jelentés köz tetszéssel fogadtatván, az abban foglalt javaslatok, azon elv megóvása mellett, hogy azok az akadémia tudományos működésére szánt jövedelmeinek csökkentése nélkül fogantossintassanak, teljesen, minden pontra nézve, helyben hagyattak; s azon meggyőződésben, hogy a hazafiak támogatása és a javasolt intézkedések ez ügyet teljes és szép sikerre fogják vezetni, a mélt. Elnökség és az építettő hármass bizottság a kivitelre szükséges teljes fölhatalmazással és megbízásokkal ellátni határozottatott.

XIII. Mélt. Elnök úr jelenté, hogy az akadémiai bérházról szólló építési számadásokat műszaki tekintetben is átvizsgáltatta, s a bemutatott jelentés szerint e számadások műszaki tekintetben szintűgy, mint számvevőileg, rendben, szakavatottan és pontosan vezetetteknek találtattak.

Tudomásul vétetett.

NAGY GYÜLÉS.

1865. január 26-án.

Gróf Dessewffy Emül elnök úr elnöklete alatt.

I. Elnök úr megérintvén azt a nagy veszteséget, mely az irodalmat, a hazát s az akadémiát Szalay László halála által érte, előadá, hogy a jelen nagy gyűlésnek csak egy, de nagy fontosságú feladata van, t. i. a titoknok-választás. Megemlítvén továbbá ő maga, mely tagokat illet szabály szerint a szavazási jog, s hivatkozván az ily választásoknál eddig követett szokásra: fölhívá az akadémia szavazatképes tagjait, hogy papírra írván szavazataikat, a titoknoki szobában egybeülendő szavazatszedő bizottságnak adják be. E bizottság tagjaiul pedig báró Prónay Albert igazgató tag elnöklete alatt Deák Ferencz és Szögyény László igazgató, s Toldy Ferencz, Zsoldos Ignác és Wenzel Gusztáv rend. tagok kérettek föl.

II. Mielőtt a szavazatszedő küldöttség eltávozott, Deák Ferencz igazgató és tisz. tag előadta, hogy a hazának és akadémiának fájdalmára korán elhalt Szalay Lászlónk halála óta Csengerly Antal tagtársunk és jegyzőnk, kit egyeb közhasznú számos foglalkozásai amúgy is igénybe vettek, pontosan vezetett jegyzői hivatala mellett, a titoknoknak számos és terhes teendőit is ernyedetlen szorgalommal teljesítette minden díj nélkül három évnegyedig, egyedül a közjó előmozdításáért s az akadémia iránti buzgalomból. Ezen érdemnek elismerése kötelességünk, s ez elismerést az által fejezhetjük ki, ha itt nyilván köszönetet mondunk a derék férfinak, s köszönetünket a jegyzőkönyvbe iktatjuk.

Ezen általánosan helyeslett indítvány folytán Csengery Antal úrnak a közgyűlés köz akarattal és lelkesedéssel teljes elismerést s meleg köszönetet szavazott, és azt a jegyzőkönyvbe iktatni rendelte.

III. A szavazás megtörténvén, a szavazatszedő küldöttség elnöke, báró Prónay Albert igazgató tag, jelenté, hogy összesen 42 szavazat levén, ezekből 30 s így igen nagy többség Arany János rendes tagra esett, a többi szavazat Erdélyi János r. tag, ki 8 szavazatot nyert, s Balogh Pál, Csengery Antal, Greguss Ágost és Hunfalvy Pál rendes tagok közt oszolván meg.

A választás eredménye kitörő örömmel és lelkesedéssel üdvözlöttnévén, szabályszerűleg felsőbb jóváhagyás alá terjesztetni határozatott. Arany János r. tag pedig az akadémia benne helyezett s oly fényesen nyilatkozott bizalmát következő szavakban viszonzta:

„Mélyen tisztelt Akadémia!

„Bocsánatot kérek, ha meghatottságom miatt csak néhány rövid szóval fejezhetem ki érzéseimet.

„Én, Tekintetes Akadémia, még ide a terembe is azon elhatározással léptem, hogy mindenesetre elhárítsam magamról a T. Akadémiának netalán személyem felé irányuló bizodalmat. Azt hittem ugyanis, hogy legméltóbban fejezem ki tiszteletemet a T. Akadémia iránt az által, ha nem vállalok oly hivatalt, melyre magamat oly sok tekintetben elégtelennek érzem. De most, látva e nevezetes többséget, melyért hálás köszönetet mondok, kész vagyok meghajolni a T. Akadémia akarata előtt. Másfelől érzem azt, hogy vannak átmeneti időszakok, midőn a gyenge is köteles eléállni és szolgálni a közügyet, midőn t. i. az erősebbek visszavonólnak, vagy akadályoztatnak. Ily átmenetnek tekintem én, tisztelt Akadémia, e mostani választásomat s a rá következő időt az Akadémia életében. — Kijelentem azért, hogy állomásomat részemről csak ideiglenesnek kívánom tekintetni. Egy, legfőlebb két év megmutatja, ha képes lesz-e betölteni fontos hivatalomat, egy vagy két év a Tekintetes Akadémiának is elegendő a körültekintésre, hogy helyemet alkalmasb egyénnel pótolhassa. Kérem az összes Akadémia, az egyes osztályok, az egyes szakírók támogatását nehéző pályámon, s ezzel ajánlom magamat mindnyájok kegyességébe.“

IV. E jegyzőkönyv hitelesítésére s a szavazó papirdarabok megsemmisítésére ugyanazon tisztelt Igazgató és r. tagok kérettek föl az elnökség által, kik a szavazatszedő küldöttségnek tagjai voltak.

Hitelesített 1865. január 27-én.

A második pontra nézve az indítványozó úrra bízván a szerkezetnek bővebb indokolása, a többi pontokra nézve hitelesített. Bárány Prónay Albert s. k. Szögyényi László s. k. Deák Ferencz s. k., ki a második pontbani végzést is mint indítványozó sajátkezűleg irtam e jegyzőkönyvbe, minthogy a jegyző szerénysége nem engedé, hogy ő magáról azon melegséggel írjon, melyet az akadémia közgyűlése kifejezett. Toldy Ferencz s. k. Wenzel Gusztáv s. k.

OSZTÁLYI ÉS ÖSSZES ÜLÉSEK.

Első (math. és term. tud. s összes) ülés.

1865. január 2-ikán.

Báró Eötvös József másodelnök úr elnöklése alatt.

1. A jegyző előadá, hogy 1864. december 31-éig, mint határnapig, a néhai gróf Teleki József alapítványából kihirdetett 100 arany szomorújátéki jutalomra a következő tizenhárom pályamű érkezett be:

1. Második István király. Történelmi szomorújáték 5 felv. Jelige: „Kiew elébe sietett. Itt több magyar főúr kinyilatkoztatá, hogy a nemzet nem fogja idegenek ügyében vérért ontani, s hírnökök felhívták az összes tábort, térjen vissza a hazába. István kénytelen volt engedni, . . . kegyetlen boszút vett rajtok, mihelyest az országba visszaérkezett. Szalay L. Magyar tört. I. köt. 232. lap.“

2. Az utolsó Árpád. Tragoedia 5 felv. Jelige: „Érdem, ne érdek döntsön.“

3. Strafford. Tragoedia az angol történetből 5. felv. Jelige: „Te pedig gyűlölöd a fenyítéket és hátad megé veted az én beszédimet. L. Zsolt. 17. v.“

4. Tarnócziné. Társadalmi tragoedia 5 felv. Jelige: „De már itt lent megvan mindig az ily tettekre a büntetés; alig adtuk a vérrel írott leczkét, az alig megtanulva visszacsap arra, ki adta. E jog kérlelhetlen szigorral az önkeverte mérges kelyhet saját ajkunkra tartja vissza. Shakespeare. Macbeth.“

5. Nagy Sándor. Tragoedia 5 felv. Jelige: „Sors bona nihil aliud. Zrínyi.“

6. Heródes. Történeti szomorújáték 5 felv. Jelige: „Thy prime of manhood: daring, bold and venturous; Thy age confirm'd: proud, subtle, sly and bloody, More mild, but yet more harmful, kind in hatred. Shakespeare.“

7. Dícsvágy és szerelem Szomorújáték 5 felv. Jelige: „Primo pecuniae, deinde imperii cupido crevit; Ea, quasi materies omnium malorum fuere. Sallustius.“

8. Jó szándékok. Tragoedia 5 felv. Jelige: „L' enfer est peuplé des meilleurs intentions.“

9. Második István. Tragoedia 5 felv. Jelige: „Stephanus II. rex fulmen dictus. Ranzan. Ind. XIII.“

10. A fény árnyai. Eredeti szomorújáték 5 felv. Jelige: „Derüre ború.“

11) Kálmán. Történeti szomorújáték 5 felv. Jelige:

„Non ego — suffragia venor

Inpensis coenarum, —

Non ego

Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.

Horatius.“

12. Frangepán Erzsébet. Eredeti szomorújáték 4 felvonásban. Jelige: „Szívet szívért.“

13. Bűn és bűnhődés. Eredeti történeti tragoedia 5 felv. Jelige: „A bűnt ne bűn, de büntetés kövesse!“

Jelenté továbbá a jegyző, hogy a fent érintett határnapon túl, január 2-án még egy pályamű küldetett be, ily czímmel: *Sejanus*. Dráma 5 felvonásban egy előjátékkal, és ily jeligével:

— „minden ország támasza, talpköve

A tiszta erkölcs, mely ha megvész,

Róma ledől s rabigába görbed.“

(Berzsenyi.)

Kitűnően a postai vevényből, hogy ez utóbbi pályamű még a múlt évi december 31-én adatott postára, az szintén pályázásra bocsátatott; s az összesen tizennégy pályamű jeligés levélkéi az akadémia és Kubinyi Ágoston tiszti tag pecséteivel borítékba zárva, a

levéltárba adattak, magok a pályaművek pedig megbíráltatás végett a nyelv- és széptudományi osztályokhoz tétettek által. A jutalom f. é. martius 20-án fog kiadatni.

2. A jegyző által felolvastatott a palotai feliratok ügyében zárt ülésből kiküldött bizottságnak Lónyay Menyhért t. t. mint elnök és Csengery Antal mint bizottsági előadó által aláírt következő jelentése :

„Az a bizottság, mely az akadémiai palota feliratainak ügyében kiküldetett, egybeülvén, újabban meggyőződött a nehézségről, mely az akadémia zárt ülésében többek által kifejtetett, hogy egy palotára n é g y oly általános jeles mondatot lehessen találni, a melyek épen hasonló monumentalis épületre illők legyenek, menten a bőbeszédűség, a közönséges mottoszerűség, vagy épen fenhangzó dicsekvés vádjától, s a melyekre azt ne lehessen mondani, hogy miért választattak épen azok és nem más hasonló jeles mondatok. Ez okból a küldöttség kebelében is fölmerült az a kérdés : nem lehetne-e az érintett négy táblát üresen hagyni, vagy jelvényes ábrázolatokkal látni el? E kérdés eldönthetése végett a küldöttség megkérdendőnek vélte az épített bizottságot és az építész urakat. Második ülését tehát a küldöttség az építészeti bizottság tisztelt tagjainak s két építésznek jelenlétében tartá, gr. Dessewffy Emília ú r ő m g a elnöke alatt. Ez ülésben mindenek előtt felolvastatott a tervező építész levele, melyben döntő okokkal vitatattik, hogy a négy táblának, melyeket geniusok tartanak, már ennél fogva sem lehet üresen hagyatnia, s hogy a feliratok hasonló stylusú, emlékszerű épületen nem csak szokásosak, hanem egyenesen az építészeti styl követelményei. Miután e szerint el volt döntve, hogy a kérdéses négy tábla üresen nem maradhat; s miután a jelenvolt építész urak előadták, hogy az akadémiai épület homlokzatán egy általános föliratnak is elegendő hely van : abban az eszmében történt megállapodás, hogy a homlokzatra legfelül egy általános fölirat tétessék, s a négy táblára e fő felíratra vonatkozó részletek az akadémia főbb történeti mozzanatait : az egyes hazafiak alapítását, a működés megkezdését, a nemzeti adakozást, és a palota-építést örökítő rövid mondatok és azon monumentumoknak megfelelő évszámok véssessenek,

ez utóbbiak római számjegyekkel. Ehhez képest a fő felirat az épület homlokzatán lenne :

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

s ez általános föliirat alatt a négy tábla föliratai, a jegyző által javasolt formulázások szerint ekkép lennének szerkesztendőek :

Az első táblára : HAZAFIAK ALAPÍTOTTÁK

MDCCCXXV.

A második táblára : MŰKÖDNI KEZDETT

MDCCCXXXI.

A harmadik táblára : NEMZETI RÉSZVÉTE EMELTE

MDCCCLX.

A negyedik táblára : HÁZA FÖLÉPÜLT

MDCCCLXIV.

Kelt Pesten, 1864. végén.

A javasolt föliírások egyértelműleg elfogadtattak.

3. Hunfalvy János lev. tag Kalkbrenner Károly lev. tagnak székfoglaló értekezését olvasá föl, ily czím alatt: „A Tátra sziklazadékaikról.“

4. Vész J. Armín lev. tag Bernáth Józseftől „A jegczek parameter-viszonya“ czímű értekezést mutatott be.

Bírálat végett kiadatik Pettkó János és Szabó József lev. tagoknak.

5. Pólya József r. tag „Az aszályosság physikájáról“ értekezett.

6. Weninger Vincze lev. tag „A kamatos-kamat számítás táblázatai aszázalék tizedrésze szerint haladva“ czímű értekezést és táblázatokat nyújtott be, kinyomatás végett.

7. Szabó József lev. tag Zsigmondy Vilmos bányamérnök „Bányatan kiváló tekintettel a köszönbányászatra“ czímű munkáját ismeretét, — átadván e mű egy példányát a M. T. Akadémia könyvtára részére.

A bemutatott mű köszönettel fogadtatván, az Akadémia könyvtárába tétetni határoztatott.

8. A jegyző bemutatja Sztoczek József rendes és Vész J.

Armin lev. tagok véleményes jelentéseit Petzval Ottó r. tag „Felsőbb mennyiségtani munkájáról. A bírálók eműnek az akadémia által kiadandó tudományos munkák közé fölvételét különösen ajánlják.

E bírálatok nyomán Petzval Ottó „Felsőbb mennyiségtan“ czímű munkája a tudományos kézikönyvek közé fölvétetni határoztatott.

Második ülés.

1865. január 9-én.

A philos., törvény- és történettudományi osztályok részére.

Gróf Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

10. A jegyző eléadá, hogy a néhai gróf Teleki József alapítványából kihirdetett 100 arany szomorújátéki jutalomra a határnapon túl még a következő három pályamű érkezett be :

1. Válság napjai. Tragoedia 5 felvonásban. Jelige : „Nem emelkedik érvényre az e s z m e, mely ü r ü g y színében tűnik fel.“

2. Il m a. Szomorújáték öt felvonásban. Jelige :

„Oh isten ! mik az emberek ?

Az egyik kéjben hentereg ,

A másik hazugság körében,

S míg büszkeség dagad keblében ,

A legnemesebb bünt követ ,

A tiszta sárba elsüllyed. —

Ne büntesd a gyöngéket !“

Salomó ben Jehudah Gabirol.

3. Erdély v é s z n a p j a i. Szomorújáték 5 felv. Jelige : „A haza mindenek előtt.“

E pályaművek a postai vevény és szállítólevél keltei szerint, a pályázási határnap lejárta előtt adatván postára, szintén pályázásra bocsátattak, s jeligés levelkéik elnök gróf Dessewffy Emil ú r ö m g a és az akadémia pecsétéivel borítékba zárva, a levéltárba tétettek. Egyszersmind tudomásul vétetett a jegyző azon jelentése,

hogy a Teleki-féle pálya dráma művek bírálóiul a nyelv- s széptudományi osztály részéről b. Kemény Zsigmond tiszt. s Bérczy Károly és Pákh Albert lev. tagok, a nemzeti színház részéről pedig Egressy Gábor és Benedek József színészek választottak.

11. Olvastatott a m. kir. Helytartó-Tanács múlt évi dec. 12-én 100,720. sz. a. kelt intézménye, mely mellett az országbeli összes községek urbéri rendezése és tagosítása ügyeinek jelen állapotáról szóló kimutatások (51 darab), valamint az ezek alapján készült sommás táblázat, az akadémiának 1864. június 23-án 138. sz. a. kelt megkeresése folytán, olyképen küldetnek meg, hogy azokat vett használat után terjeszsze vissza.

A küldött adatok köszönettel fogadtatván, feldolgozás végett kiadattak a statisztikai bizottságnak.

12. Ugyancsak a m. kir. Helytartó-Tanács 1864. dec. 27-én kelt intézménye mellett megküldi a Krasznamegyében Nagyfalu határán hajdan létezett s a reformatio után elpusztult zárda romjai közt több év előtt talált sírkő-darabok rajzait.

Szintén köszönettel fogadtattak, általtétetvén az archaeologiai bizottsághoz.

13. Zombory Gusztáv úr az akadémiához intézett levélben eléadja, hogy Ó-Buda közelében, a kis-czelli kopár hegy háta mögötti völgyben, egy kis patak mellett, két darab fehér márvány oszlopra talált, melyek egymás mellett a gyalogútnak fekszenek, s a melyeknek római eredete első pillanatra feltűnő. Beküldi levélíró az érintett oszloptöredékek rajzait is.

Zombory Gusztáv úrnak a jelentésért köszönet mondatván, a beküldött rajzok általtétettek az archaeologiai bizottsághoz.

14. A jegyző előterjeszti Torma Károly lev. tag levelének következő sorait: „Ide zárva tisztelettel küldöm Tököli Imrének általam felfedezett s a Monumenták vagy a Történelmi Tár számára másolt, s előszóval is ellátott naplóját 1676—78-ról. Örömemre volna, ha e lelet közlésével történetirodalmunknak s így akadémiánknak is hasznára lennék. Ha kívántatik, annak idején név- és tárgy-, vagy személy- és helynév-mutatót is hajlandó vagyok készíteni.“

A nagybecsű küldemény, a levéllel együtt, melyben egyéb

fontos dolgok is foglaltatnak, de oly természetűek, melyek csupán a történelmi bizottságot illetik, e bizottsághoz tétetett által, az akadémia részéről köszönet mondatván a fentisztelt lev. tagnak.

15. Olvastatott a statisztikai bizottság f. évi január 5-én tartott ülése jegyzőkönyvének következő pontja: Az urbéri rendezés és tagosítás ügyét tárgyzó kimutatások benyújtatván, azon észrevétel tétetett, hogy az illető községek határainak kiterjedéséről azokban sincsen szó, holott nemzetgazdasági és statisztikai tekintetben igen kívánatos volna a rendezett és tagosított községek területeinek kiterjedését ismernünk. Azért indítványoztatott, hogy a t. akadémia útján a nmgu m. kir. Helytartótanács felkérésék, miszerint a Magyarország összes községei határainak kiterjedését tárgyzó sommás kimutatásokat az illető cs. k. pénzügyigazgatóságoktól szíveskedjék beszerezni, s az akadémiának használat végett átküldeni, hogy a statisztikai bizottság a rendezési és szabályozási kimutatások feldolgozásánál a területre vonatkozó adatokat is felhasználhassa. Ez indítványt a statisztikai bizottság elfogadván, kéri az akadémiát, hogy annak értelmében felterjesztést intézzzen a fentisztelt kormányshoz.

A fölterjesztés egyértelműleg elhatároztatott.

16. A jegyző előterjeszté Asboth Lajos lev. tag Lugoson 1864. dec. 31. kelt levelét, melyben a részére utalványozott 19 ft. 35 krnyi tiszteletdíjt az akadémia alaptőkéje gyarapítására ajánlja fel.

Köszönettel fogadtatván, a levél a pénztárhoz tétetett által.

17. Szilágyi Ferencz l. tag ily című értekezést tartá: A Hóra-világ regényes és valódi történelméből. Id. gróf Teleki Domokos „Hóra-támadás története“ című könyvének ismertetése.

Harmadik ülés.

1865. január 16-án.

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Báró Eötvös József másodelnök úr elnöklése alatt.

19. Hunfalvy Pál rendes tag, Koskinen finn író munkáját ismerteté: „A finn faj régiségeiről.“

20. Olvastatott a nyelvtudományi bizottság f. évi január 7-ikén tartott ülése jegyzőkönyvéből a következő pont: Hunfalvy Pál előadá, hogy az akadémiának múlt évi december 12-ikei határozata néhai Machlovsky József bölcsész- és hittudornak s az egri érsekség áld. papjának 62 csomót tevő nyelvészeti jegyzeteit, átvizsgálás végett, a könyvtárnokokhoz, mint saját tagjaihoz utasította; hogy a könyvtárnokok átvizsgálván azokat, úgy találták, miszerint a csomókban dirib-darab papirokra vetett, jobbadán betűrendbe szedett jegyzetek vannak, magokban a pillanat és alkalom szülte észrevételeket, többnyire nem szóhasznalatokat, hanem inkább az ismeretes nyelvekből összeirt s ugyanazt tevő szókat foglalók, mely észrevételekben és szóegybeállításokban néha-néha használható is fordul elő. S mintán a nyelvtudományi bizottság maga is bele tekintett a csomókba, azt határozta: kéressék meg az akadémiái ülés, hogy megköszönvén Szvorényi József lev. tagnak szíves fáradozását, ki a Machlovsky nyelvészeti jegyzeteit az akadémiának elküldte, fogadja el a nevezett jegyzeteket a nagy szótári készületek szaporítására, s engedjen nekik helyet a kéziratárban.

E javaslat közhelyesléssel fogadtatott.

Negyedik (phil. törv. és történettudományi és összes) ülés.

1865. január 23-án.

Gróf Desseuffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

22. Wenzel Gusztáv r. tag emlékbeszédet mondott Waltherr László lev. tag felett.

23. Tóth Lőrincz r. tag a párbajról értekezett.

24. Olvastatott a nmgu m. k. Helytartótanácsnak f. évi január 13-án 2589. sz. a. kelt intézménye, mely mellett, a m. évi november 7-én tett fölterjesztésre hivatkozva, a csanádi, váci és veszprémi rom. kath. egyházmegyéknek 186 $\frac{1}{2}$. évi népnevelési kimutatásai az akadémiának, hivatalos használat végett, oly megjegyzéssel küldettek át, hogy a szatmári rom. kath. egyházmegyére vonatkozó kimutatás, beérkezte után, szintén közzétetni fog.

Köszönettel fogadtatván az érintett kimutatások, feldolgozás végett általtétettek a statisztikai bizottsághoz.

25. Dr. Tormay Károly úr, Pest városa főorvosa, beküldi a Rókus-kórházban Molnár kórházi vegyész által, a m. évi dec. hóban tett meteorológiai észleleteket.

Általtétetnek a math. és természettudományi bizottsághoz.

26. Bgn. aláírással ily értekezés küldetett be: „Második okulat az emberi nem egyenszármazási történetéhez.“

Nem akadémiai tagoktól, szabály szerint, csak akadémiai tag ajánlata folytán fogadtatván el bírálás végett valamely munka vagy értekezés, a fentebb érintett értekezés mellőztetett.

27. Sztoczek József r. tag a részére közelebb egyik értekezése tiszteletdíjában utalványozott 17 fíot 74 krt 20 ftra kiegészítve, az alaptőke gyarapítására ajánlotta föl.

Hazafiúi köszönettel fogadtatott, a visszaküldött utalvány és a mellékelt pénz a pénztárhoz tétetvén által.

28. 1864. december 24-től 1865. január 23-áig ajándékul vagy cserében a következők könyvek érkeztek be:

1. A m. k. Helytartótanácsból Budáról: Nyitra megye leírása. Nagy Józseftől. I. 1. 3. füz.

2. Kais. Akadem. d. Wiss., Bécsből: a) Anzeiger d. kais. Akademie der Wiss. Math. naturw. Classe. I. Jahrgang 1864. Nro 1—28. b) Jegyzőkönyv 1864. Nro 27. 28. és 1865. Nro 1.

3. Az angol kormánytól a londoni követség útján: a) Statistical Tables relating to the Colonial and Other Possessions of the United Kingdom. Part VIII. 1861. London, 1863. — b) Miscellaneous Statistics of the United Kingdom. Part V. London, 1864. — c) Annual Statement of the Trade and Navigation of the United Kingdom with foreign countries and British Possessions in the Year 1863. London, 1864.

4. K. k. geologische Reichsanstalt, Bécsből: a) Jahrbuch, 1864. XIV. B. Nro 3. Juli—Sept. — b) Aus dem Jahrbuche der k. k. geolog. Reichsanstalt. XIV. B. Jahrg. 1864. III. Heft.

5. König. bayer. Akademie der Wiss. Münchenből: Sitzungsberichte 1864. I. Heft 4., I. (Supplement) Heft 5., II. Heft 1.

6. Société Impériale Geographique de Russie, Sz.-Péterváról: az 1864. nov. 1. közgyűlés jegyzőkönyve.

7. Instituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti., Velenczéből: Atti dell' Imp. Reg. Instituto Veneto stb. Tomo nono, Serie terza. Venezia, 1863—64.

8. Société Impériale des Sciences Naturelles de Cherbourg: Mémoires de la Société etc. Tome IX. 1863.

9. Verein zur Erforschung der rheinischen Geschichte und Altherthümer, Mainzból: a) Zeitschrift des Vereins etc. Zweiten Bandes erstes und zweites Heft; II. B. 3. H., II. B. 4. H. — b) Führer in dem Museum des Vereins stb., und dem römisch-germanischen Central-Museum daselbst. Mainz, 1863.

10. Köteles példányok: a) a Trattner Károlyi pesti nyomdájából 16 darab. — b) Mederschitzky bajai nyomdájából négy darab. — c) Bába Imre szegedi nyomdájából 1 darab nyomtatvány.

11. Az Erdőszeti Lapok szerkesztőségétől: Erdőszeti Lapok III. évf. 12 füz. Selmecz, 1864.

12. Magánosoktól:

a) G. N. Lawrence, New-Yorkból: Descriptions of new species of Birds of the Families Tanagridae.

b) Dr. J. Schötter Luxemburgból: Johann, Graf von Luxemburg und König von Böhmen. Vom Dr. J. Schötter, II. B. 1865.

c) Purgstaller K. József r. tag Pesten: A magyar- és erdélyországi kegyes tanítórend Névkönyve, 1865. évre.

d) Zsigmondy Vilmos, Pest: Bányatan, kiváló tekintettel a Kőszénbányászatra. Írta Zsigmondy Vilmos. Pest, 1865. Első rész.

e) Gróf Marenzi Ferencz cs. k. altábornagy Bécsből: a) Zwölf Fragmente über Geologie, 1864. Von Franz Grafen von Marenzi. — b) Der Karst. Ein geologisches Fragment im Geiste der Einsturztheorie, geschrieben von F. Grafen von Marenzi. Triest, 1864. — c) Das Alter der Erde. Ein geologisches Fragment im Geiste der Einsturztheorie, geschrieben von F. Gr. v. Marenzi. Triest, 1864.

f) Thaly Kálmán lev. tag: Bottyán János, II. Rákóczy Ferencz vezénylő tábornoka. Történeti életrajz. Pest, 1865.

A fentebb elősorolt könyvek köszönet mellett a könyvtárba tétetni határozattak. Egyszersmind a jegyző jelentése folytán, föl-

terjesztésben meg lesz kérendő a m. k. Helytartótanács, eszközölje magas tekintélyénél fogva, hogy a köteles példányok mind a már működő, mind az ezentúl engedélyezendő nyomdák részéről a fennálló törvény és legfelsőbb rendeletek értelmében rendesen beküldeszenek a M. Tud. Akadémia könyvtárába.

29. Végre felolvasá a jegyző Thierry Amadé külső tagnak következő levelét: „Paris: le 28. Décembre 1864. Monsieur le Président! J' ai eu l'honneur de vous adresser, par l'intermédiaire de la maison Treutel, qui fait la commission de libraire avec la ville de Pesth, un exemplaire de ma nouvelle édition d'Attila, que je vous prie de vouloir bien accepter.

„Je vous prie aussi, de daigner faire hommage en mon nom à l'académie de Hongrie, d'un exemplaire de cette même édition d'Attila, et d'un autre des nouveaux récits de l'Histoire Romaine, au V-e siècle, mis en vente en ce moment.

„La seconde édition de l'histoire d'Attila et de ses successeurs, comparée à la première, présente des améliorations et des développements; dont le mérite revient d'abord à l'illustre Académie qui a bien voulu admettre l'auteur parmi ses correspondants, lui communiquer des documents nouveaux et l'assister de conseils dont il a profité avec reconnaissance. Je me suis fait un honneur, autant qu'un devoir, de proclamer les témoignages de cette gratitude, dans un avant-propos qui précède le livre, et l'académie me pardonnera, j'espère, d'avoir osé placer cette nouvelle édition sous ses auspices: tant l'assistance que j'ai reçu de mes savans confrères m' a paru avoir amélioré mon ouvrage.

„Soyez assez bon, Monsieur le président, pour être près de l'académie de Hongrie l'interprète de mon profond respect, et permettez moi de vous offrir en même temps l'expression de ma haute considération et de mes sentiments dévoués.“

Örvendetes tudomásul vétetett, a válasz akkorra hagyatván, ha a levélben érintett könyvek az akadémiához megérkezendenek.

Ötödik ülés.

1865. január 30-án.

A math. és természettud. osztály részére.

Gróf Dessenwffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

31. Hantken Miksa l. tag székét a természettudományi osztályban „A buda-esztergomi vidék szerves testek által képződött közeteiről” tartott értekezéssel foglalta el.

32. Vész János Ármin lev. tag egy feladatot fejtegetett a leirati mértan köréből.

Hatodik (philos. törvény- és történettudományi összes) ülés.

1865. febr. 6-án.

Gróf Dessenwffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

34. Horváth Czirill r. t. Cartesius bölcsészeti főelvéről értekezett.

35. Henszlmann Imre lev. tag Kanitz Ferencz „Serbiens Byzantinische Monumente” czímű munkáját ismertette.

36. Olvastatott gr. Pálffy Móricz úr önmaga, mint Magyarország kir. helytartójának, Budán 1865. január 30-án kelt levele, melyben értesíti az elnökséget, hogy a M. Tud. Akadémia által a f. hó 26-kán tartott gyűlésben gr. Mikó Imrének igazgató tagsági, s Arany Jánosnak titoknoki állomásra lett megválasztását, az alapszabályok 28. és 31. §§. értelmében megerősíti.

Örvendetes tudomásul vétetett.

37. A titoknok bemutatá a m. kir. Helytartótanács azon intézményeit, melyek mellett az elemi iskolákról pótlólag közölni kért kimutatások megküldetnek.

A statisztikai kimutatások köszönettel fogadotván, az illető bizottsághoz áttárgyaltatni határozattak.

38. A titoknok jelenté, hogy a Gorové alapítványból múlt 1864. évben kitűzött bölcsészeti pálya kérdésre, melynek beküldési határideje folyó évi január 31-én telt el, e határnápig egy, a határ idő után pedig még két pályamunka érkezett, melyek, érkezési sorban, így következnek:

1. Saját cím nélkül. Jelige: „Nem a szavak tömörségében, hanem az észlelet rövidségében található fel a valódiság.”

2. Szintén cím nélkül. Jelige: „To be or not to be.”
H a m l e t.

3. A materialismus. Jelige: „Nincsen erő anyag nélkül.”

A két utóbbira nézve kiderülván, hogy még a határidő lejártá előtt adattak postára, ezek is pályázatra bocsáttattak; s mind három pályamű jeligés levélkéi az Akadémia és az elnök pecsétével külön borítékba zárva, a levéltárba helyeztettek; magok a pályamunkák a philosophiai osztályhoz tétetvén át, bírálók nevezése végett. Egy negyedik, pályaműnek nevezett iratot, mely idejében ugyan, de jeligés levél nélkül s általában a pályázási szabályok megtartása nélkül küldetett be, az Akadémia egyszerűen mellőzendőnek ítélte.

39. Ugyancsak a titoknok jelenté, hogy a Vitéz-alapítványból az Akadémia természettudományi osztálya által kitűzött jutalomkérdésre, szintén f. évi január 31-kéig, mint határidőig, csupán egy pályamunka érkezett:

„A magyarhoni Antimonit egyedrajza. Jeligéje: „Minden ásvány összeköttetésben áll földünknek általános történetével. Dolomieu.”

E pályamű és jeligés levele rendben találtatván, az utóbbi az akadémia és az elnök pecsétével lezárva a levéltárba adatott, a pályamunka pedig a természettudományi osztályhoz tétetett által, bírálók kinevezése végett.

40. Jelentetett, hogy a magyar hölgyek alapítványából, a történettudományi osztály által most már harmadszor kitűzött feladatra „Görögország története Nagy Sándorig”, — nem különben

az ugyanazon alapítványból díjazandó s szintén harmadszor hirdetettre „Újabb nevezetes utazók története”, melyek beküldési határideje január 31-ke lett volna, egy pályadolgozat sem érkezett.

Azon kérdést illetőleg, vajjon az érintett pályaföladatok újonlag kitűzessenek-e vagy más feladatok jelöltessenek ki, véleményt adni, az osztályok legidősb rendes tagjaiból és Balogh Pál rendes tagból álló bizottság felszólíttatni határoztatott.

41. Folyó évi január 23-tól február 6-ig eszerében vagy ajánlékképen a következő munkák küldettek be az Akadémiához.

1. Germanisches Museum, Nürnbergből: Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. Dec. Nr. 12.

2. Royal Geographical Society, Londonból: Proceedings. Vol. IX. Nr. 1. Jan. 10.

3. Königl. Bayerische Akademie der Wissenschaften zu München: Sitzungsberichte. 1864. II. 2. Heft.

4. Friedrich Becker, Kasselből: a) Denkschrift über die Schwedische Heilgymnastik etc. b) über das Gemeinschädliche der Kuhpocken-Impfung. c) Die naturgemässe Behandlung der häutigen Bräune.

5) A. Kerner Professor, Innsbruckból: Die Aufforstung des Pfungslandes im ungarischen Tieflande.

6) Jelinek Mórtól: Die niedrigen Getreidepreise.

7) Id. Mogyoróssy Jánostól: A Wenckheimi Hund család eredete és ivadécai Magyarhonban.

Hetedik ülés.

1865. febr. 13-án.

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Kubinyi Ágoston t. tag elnöklete alatt.

43. Fogarasi János r. tag olvasá harmadik közleményét „Kriza János székely népköltési gyűjteményéről, nyelvészeti tekintetben.

Nyolczadik (philos. törvény- és történettudományi összes) ülés.

1865. febr. 20-án.

Mélt. báró Eötvös József másod elnök úr elnöklete alatt.

45. Wenzel Gusztáv r. tag jelentést tön 1863. és 64-ben tett tudományos utazásáról.

46. Purgstaller K. József r. tag az anyag és erő közötti viszonyról értekezett.

47. Rómer Flóris lev. tag jelenté, hogy Storno Ferencz hazánkfiát az Akadémia archaeologiai bizottsága a byzanti stylan épült orachaviczai kalugyer-zárda temploma fölvételére fölkérte, s e tisztelt férfiú ebbeli fáradozásai eredményét rövid jelentésben és számos művészi rajzban nyújtá be, — melyek nem csak a szép templom alapját, átmetszetét és déli oldalát, hanem ugyanannak több oldalról, a kolostorral együtti fölvételét is ábrázolják, néhány falképpel és régi érdekes egyházi készlettel. Ezek fölött beküldé Storno Ferencz úr a rusiczai, hajdani Ujlaki-féle vár-kápolnai része, a martyánczi templom mennyezete és apostol-sora stylszerű és hű rajzait is; jelentésében sajnálatát fejezvé ki, hogy a maga nemében egyedüli martyánczi templom, melyet néhány ezer forinttal a nemzetnek meg lehetne menteni, mindinkább romlásnak indul, s hogy a turniceai, padlásan levő, érdekes történelmi falképek, melyek szent László legendáját a XIV-ik századból tárgyalják, a mellett, hogy a falról levételök és Pestre szállíttatásuk csak 500—600 forintot vennének igénybe, mostani helyükön mindinkább veszendőbe mennek.

Storno Ferencz úrnak, a nagy becsü küldeményért hazafiúi köszönet mondatik, miről a tisztelt férfiú levélben is lesz értesítendő. Jelentése pedig általtétetik az archaeologiai bizottsághoz.

48. Tormay Károly, Pest város főorvosa, küldé Molnár kórházi gyógyszerész meteorologiai észleleteit 1865. évi január hónapról.

Köszönettel vétetvén, általtétetik a mathem. és természettudományi bizottsághoz.

49. Idősb Mándy Péter úr a nagy szótárból kimaradt szók újabb (XVIII-ik) jegyzékével kedveskedik.

Köszönet kifejezése mellett, kiadatik a nagy szótár szerkesztőinek.

50. Az 1865. febr. 6-tól február 20-áig az akadémiai könyvtár számára érkezett csere-, ajándék- s köteles könyvpéldányok, műtárgyak és kéziratok jegyzéke:

A) könyvek.

I. Testületektől: 1) Kais. Akademie der Wissen-

schaften Bécsből: Értesítője Jahrg. 1865 IV. V. számai a február 3-án és 9-én tartott ülésekről. 2) Miskolci takarékpénztár 1864. évi számadása.

II. Magánosoktól: 1) Erdőszeti lapok szerkesztősége: Erdőszeti lapok, IV. évfolyam, 1. füz. — 2) Kenessey Albert szerző: Magyar-német és német-magyar hajózási műszótár. Egy köt. Pest, 1865. — 3) Ponori Thewrewk Emil: Homer Iliása, VI. ének fordítmányából 50 példány. — 4) Kovács Ágoston szerző, Bécs: „Gleichenberg egy magyar embernek“ című munkája.

III. Köteles példányok: 1) Burger Zsigmond nyomdász, Szeged: Francia olvasó és társalgó könyv. Borostyáni Alfonztól. Egy köt. — 2) Pleitz nyomdája, N. Becskerek: Észrevételek azon tervre, mint lehetne Pestet jobb levegővel, jobb kutakkal ellátni stb. Poroszkay Ignácztól.

B. Műtárgyak: 1) Purgstaller József akad. r. t. saját könyomatu arczképe. — 2) Pulszky Ágoston joghallgatótól: Ozorai Pipónak két arczképe, melyeknek eredetije olaszországi gyűjteményekben vannak, s melyeket az Akadémia részére Armytage Károly úr másolt le. — 3. Beöthy Sándor úrtól: az „Universitas Hungarorum pro Deo et Patria militantium“ egy okmánya 1698-ból.

A magán ajándékozók levélben lesznek értesítendőek az Akadémia köszönetéről.

51. Sztoczek József r. tag indítványa folytán

a zürichi műegyetemen tanuló magyar ifjak társulatának a M. Tud. Akadémia azon matematikai és természettudományi kiadásaiból, melyekből feles számú példányok vannak, egy-egy ajándék-példány határozottatott adatni.

Kilenczedik ülés.

1865. február 27. én.

A mathem. és termész. tudományi osztály részére.

Mélt. gróf Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

53. Markusovszky Lajos levelező tag olvasá B a l o g h K á l m á n lev. tag székfoglaló értekezését: „A z i z o m i d e g e k v é g z ö d é s é r ő l.“

54. Greguss Gyula lev. tag székét ily czímű értekezéssel foglalta el: „Az állandó nyomás és állandó tétlenség mellett a hőfokhatóságok különbségéről.”

55. Schwarz Gyula lev. tag „A cosmicus ismeretkör legújabb vívmányairól” tartott előadást.

Tizedik ülés.

1865. márczius 6-án.

A philos. törvény- és történettudományi osztályok részére.

Méltós. gróf Dessewffy Emil elnök úr elnöklése alatt.

59. Arany János titoknok következő szomorú jelentése nyitotta meg az ülést: „Tekintetes Akadémia! szomorú kötelességet teljesítek, midőn a hírlapi tudósítások nyomán, az Akadémia egy igazgató tagjának múlt február hó 27-én történt gyászos elhúnytát kell jelentenem. Nem szükség kimondanom a nevet: hisz mindnyájan tudjuk, érezzük, hogy szépirodalmunk egy régi fáradhatlan bajnokáról van szó, ki a mellett, hogy a költészet egy ágát, melyben szinte kezdeményező volt, a virágzásnak nevezetes fokára emelte, — egyszersmind, méltán kedvelt regényei által, hathatósan előmozdította, szélesebb körben is elterjesztte a nyelvújítás diadalát. Legyen szabad most, a halál engesztelő közbenjárása után, reménylenünk, hogy bár földi részei nem nyughatnak a hazai földben, nem leendő megvonva Akadémiánktól a végső kegyelet nyilvánítása, s hogy így a jelesét is befogadhatja azon egyszerű de díszes Pantheonba, melyet emlékbeszédek s Évkönyvei által szokott emelni elhunyt tagjainak. Méltóztassék az Akadémia intézkedni emlékbeszéde iránt.”

Az akadémia fájdalmas érzéssel értesült b. Jósika Miklós tiszteleti és igazgató tagja elhúnytáról, s az illető nyelv- és széptudományi osztály határozatott felhívni, hogy a feledhetetlen férfiú emlékbeszédéről gondoskodjék.

60. Rómer Flóris lev. tag a bakony-szombat helyi éremkincséről értekezett.

61. Wenzel Gusztáv r. tag új adalékokat nyújtott Ozorai Pipo életrajzához és kora történelméhez.

62. A statisztikai bizottság folyó évi február 9-én tartott üléséből jelenti, hogy a veszprémi r. kath. egyházmegye népiskoláit tárgyzó adatok, melyeket a n. m. m. kir. Helytartótanács az akadémiának átküldött, a nevezett egyházmegyének csak 8 főhelyére vonatkoznak, a többi anya és fiók egyházzól pedig egy szó sincs azokban.

A nmsgu m. kir. Helytartótanács fölkéretni határozatotott, a hiányzó adatok szíves megküldésére.

Tizenegyedik ülés.

1865. márcz. 13-án.

A nyelv és széptudományi osztály részére.

Mélt. gróf Dessewffy Emőke elnök úr elnöklete alatt.

64. Toldy Ferencz r. tag ily című értekezését adta elő: *Tanulmányok az ó-magyar Margit legendáról.*

65. Olvastatott gróf Pálffy Mórész Magyarország kir. Helytartójának Budán f. é. márczius 9-én kelt következő tartalmu levele: „Ő csász. és apost. kir. Felsége febr. hó 20-án kelt legfelsőbb határozványával, gróf Dessewffy Emőke a M. Tud. Akadémia elnökévé, báró Eötvös Józsefnek pedig alelnökévé lett megválasztatását legkegyelmesebben helybenhagyni méltóztatott. Miről a Magyar Tudományos Akadémiát folyó évi január 28-án ²⁴/kk. sz. a kelt felterjesztvénye kapcsán ezennel értesíteni kívántam.“

Örvendetes tudomásul vétetik.

66. A titoknok jelenti az osztálynak, hogy a folyó márcz. 6-án tartott összes ülés a b. Jósika Miklós közelebb elhunyt igazgatósági és tiszteleti tag fölött tartandó emlékbeszéd iránti gondoskodással a nyelv és széptudományi, mint illető osztályt bízta meg. Tudomásul vétetett, s az osztály annak idejében gondoskodni fog, hogy emlékbeszéd tartassék.

Tizenkettedik (philosophiai, törvény és történettudományi összes) ülés.

1865. márcz. 20-án.

Mélt. gr. Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

68. Pákh Albert lev. tag, mint bizottsági előadó, előterjeszté a Teleki-jutalomra 1864-ben versenyzett 17 szomorujátékról a bíráló küldöttség következő jelentését:

„Tekintetes Akadémia!

„A néhai gr. Teleki József által alapított drámai pályadíjra m. évi decz. 31-kig beérkezett pályaművek megbírálására a tek. Akadémia szokott módon bizottságot küldött ki, melynek tagjai lettek: b. Kemény Zsigmond tisz. tag elnöklete alatt Bérczy Károly és Pákh Albert l. tagok az Akadémia kebeléből, s Egressy Gábor és Benedek József nemzeti színházi tagok a nemzeti színház részéről.

„A bizottság eljárván tisztében, megbízatásomnál fogva nemem van szerencsém, a pályázat eredményét a következőkben előterjeszteni:

„A kihirdetett programmnak szerint az 1864. évi Teleki-díjra versben írt szomorujátékok pályáztak. A bizottság az Akadémia titkári hivatalától a kitűzött határidőre beérkezett ezen 17 pályaművet vette át:

„1. II. István király, történelmi szom. játék 5 felv. 2. Az utolsó Árpád, trag. 5 felv. 3. Strafford, trag. az angol történetből 5 felv. 4. Tarnóczyné, társad. trag. 5 felv. 5. Nagy Sándor. trag. 5 felv. 6. Heródes, tört. szom. játék 5 felv. 7. Dicsvágy és szerelem, szom. játék 5 felv. 8. Jószándékok, trag. 5 felv. 9. II. István, trag. 5 felv. 10. A fény árnyai, ered. szom. játék 5 felv. 11. Kálmán, tört. szom. ját. 5 felv. 12. Frangepán Erzsébet, ered. szom. játék 5 felv. 13. Bűn és bűnhődés, ered. trag. 5 felv. 14. Sejanus, dráma 5 felv. előjátékkal. 15. Válság napjai, trag. 5 felv. 16. Ilma, szom. játék. 5 felv. 17. Erdély vésznapja, szom. ját. 5 felv.

„Ezen pályaművek között a 12. számú „Frangepán Erzsébet” prózában van írva; továbbá a 14-dik számú „Sejanus” nem

tragédia, hanem általánosságban drámának van nevezve, s azonkívül szintén prózában van írva; ami a pályázati szabályokkal, melyek a drámai középneveket kizárják s versekben írt műveket követelnek, világos ellentétben állván, e két mű a pályázattól önként elesett, s a bizottság figyelmén kívül maradt.

„Voltaképen tehát 15 drámai mű lépett a verseny sorompói közé, ellátva ama szabályszerű külső kellékekkel, melyek a pályázatra feljogosítják. A 15 darab túlnyomó része, számszerint 12, historiai tragédia, még pedig 9 magyar, 3 idegen tárgyú *). S van ezeken kívül 3 társadalmi szomorujáték, melyek tárgyai napi életünk-ből merítvék. **)

„Mielőtt a bizottság megállapodott ítéletének előadásába bocsátkoznám, szabad legyen az általános pályázat ez idei jellemzéseül néhány észrevételt előrebocsátnom. Ha mindenekelőtt a pályaművek számát nézzük, akkor a jelen pályázatot más évekhez mérve, midőn rendszeren csak 5—6 mű jelent meg a küzdőtéren, kedvező eredményűnek, s a drámaügy iránt nevedező érdekeltséget tanúsítónak kell kijelentenünk. Más kérdés: vajjon e szép szám művészeti belérték szempontjából is nevezhető-e örvendetes eseménynek? A bíráló bizottság azon nézetben van, hogy e tekintetben is kissé kedvezőbb hangon szólhat jelentése. A versenytéren megjelent drámai művek között most is van ugyan több oly darab, mely a legprimitívebb kezdés és tehetetlen szárnypróbálgatás nyomait hordja magán eleitől végig; most is van olyan, mely nem egyéb, mint kényelmes dilettantizmus formátlan időtöltése; vannak régi ismerősöktől származó fárasztó és unalmas modorosságok, chablonszerűségek: — de van ezuttal a lelkiismeretes, komoly igyekezetnek, tehetségnek és jártasságnak is több oly nyoma, mely az eddigi drámai pályázatok jótékony hatásának látszik végre némi bizonyossággal szolgálni. A bizottság tagjai e művek olvasása közben úgy sejtették, mintha ittott új erőket lát-

*) A magyar tárgyúak: II. István király, Az utolsó Árpád, Diesvágy és szerelem, Jósándékok, II. István, Kálmán, Bűn és bűnhődés, Válság napjai, Erdély vésznapja. Az idegen tárgyúak: Strafford, Nagy Sándor és Heródes.

**) A három társadalmi szomorujáték: Tarnóczyné, A fény árnyai és Ilma.

nának feltünetedezni, kik bátor szívvél és önbizalommal törnek a czél felé, hogy a diadalt előbb vagy utóbb kiküzdjék. S valóban az volna a legvagasztalóbb nyereség, ha az akadémiai újabb drámai pályázatoknak már e néhány évi gyakorlat után is egy reménynyel biztató drámai új sarjadékot sikerült volna előteremteni. Addig is, míg e részben az idő meghozná gyümölcseit, a jelen pályázat általános jelleméből kiindulva, örömet kecsgettjük magunkat ily kilátásokkal.

Áttérve a pályázat részleteire, a Tek. Akadémia indokoltnak fogja találni, hogy a bíráló bizottság mindenek előtt a históriai tragédiák felé fordult figyelmével, még pedig különösen a hazai tárgyuk felé. Multunk eseményeinek s ismert alakjainak fölelevenítése, s általában a históriai háttér, sokkal alkalmasabbnak látszik a tragédia céljainak elérésére, mint a drámaíró által alkotott, pusztán képzeleti események és alakok. Előszóval nyúlt tehát a bizottság a históriai tragédiák után; de épen, mivel oly fontosságot tulajdonít nekik, nagyobb szigorral is. Ily szempontból indulván ki, a 12 históriai mű között csak kevés kötötte le állandóan a bírálók figyelmét. S aránylag legmeddőbb volt aratásunk a hazai tárgy tragédiák között. Nem mintha nem látnók itt is a komoly törekvés nyomait, különösen más évek eredményéhez mérve (midőn több ízben nem találta-tott absolut becsü mű); — de a bizottság azon nézetben volt, hogy a sok sikertelen, gyakran botránkozató kísérlet után, miket e részben hazai színpadainkon ez ideig kifejtve láttunk, itt az ideje, hogy multunk eseményeinek feldolgozása körül drámaíróink működésében nagyobb szigor és ovatosság uralkodjék. Mert valóban nem csak a kritika, hanem már a közönség kebeléből is emelkedtek hangok azon bántó és ségíenyítő tény ellen, hogy annyi ú. n. eredeti történeti drámáinkban a históriai igazság s a multunk iránti kegyelet rovására valódi bűnöket láttunk elkövetni. Vegyük csak például hazai drámáink történelmi alakjait. Fel lehet talán tenni, hogy e haza közügyeinek vezérférfiai, kik egy évezreden keresztül fenn tudtak tartani és kormányozni egy országot, sőt kik egyes időszakokban hangadó szerepet játszottak Európa népei között, hogy ezek bizonyosan bírták mindannyiszor az illető korszak mivelttségét s az annak megfelelő külső modort. S mégis minő stereotyp bárgyúság és együgyűség vonúl végig nemzeti drámáink legnagyobb része

alakjain! más irodalmak hasontárgyu drámáihoz képest minő nyers primitivségben vannak előállítva azok a hajdani magyar királyok, magyar országnagyok és státusférfiak, a kisebb-rangu népről nem is szólva! Mintha az volna a feladat, hogy egy akkori országnagy minél inkább megközelítse egy mai kisbíró alakját s modorát, külső és belső együgyűségben. — A jelen pályázat hazai tárgyú tragédiáinak egy részét is érik e vádak, még azokat is, melyeknek máskülönben ügyesebb szerkezete és külső simasága gyakorlott kéz művét árulja el. (Ezek leginkább: II. István (az első), Dicsvágy és szerelem, Kálmán.) A mit oly gyakran láttunk már szinpadunkon, az a jelen pályázat művei között is előkerült, hogy egy 20—30 férfi és nő személyből álló darabban alig gyönyörködhetünk egyetlenegy okos vagy becsületes emberben, a személyek egy része rendkívül ostoba, a másik épen oly alávaló; — s ez az, a mit a történelmi drámákban végre restelni kezd a közönség aesthetikai és hazafiúi érzése egyaránt! Nem vesztegetnénk e tárgyra annyi szót, ha nem látnók, hogy e gondolkozás- és tanulmányhiányt eláruló modor kisebb-nagyobb mértékben még olyanoknál is feltalálható, kik évek óta némi drámairói nevet bitorolnak. Nem kétszeres, széptani és politikai bűn-e ez? Nem kegyetlenség-e, multunk emlékeit, nagy neveit, intézményeit így lábbal tiporni?

A hazai tárgyú történelmi tragédiák között kettő vonta magára leginkább a bírálók figyelmét. Egyik a 8. számú „Jó szándékok“, másik a 13. számú „Bűn és bűnhődés.“ — A „Jó szándékok“ leginkább azért ébreszté fel a kíváncsiságot, mert, a mint szerzője az előszóban kijelenti, e mű már a mult évi, eredmény nélkül maradt gr. Karáncsonyi-féle díjra is pályázott (más cím alatt) s ott dicsérettel lőn kitüntetve. A szerző az akkori bírálók megjegyzéseit meghallgatva, művét — mint mondja — azok szerint újra dolgozta s a jelen pályázatra ismét benyújtá. A darabnak ily módon történt újra megjelenése ellen a pályázati szabályok értelmében kifogást tenni nem lehet. Azonban e színművet olvasva, azt kell hinnünk, hogy egy rövid év leforgása alatt is nagyot haladhat némely ága az irodalomnak s a pályaművek becsé is csak relatív. Azon darab, mely a tavalyi pályázatban (hol különben abszolút becsü mű nem találtatván, a jutalom ki sem adatott) dicsérő megemlést nyer,

a jelen versenyen csak némi külső erényeivel, nyelve és versei simaságával, dictiója szabatosságával vonta magára a figyelmet. Mint compositiót több más darab igen sokkal multa felül. Legelhibázottabb a mű föalakja, a ki nem más, mint II. József császár, még pedig mint reformterveinek áldozata! Elég legyen ez eszmét egyszerűen megérinteni, hogy a tárgyválasztás hálátlansága első pillanatra kitűnjék. Alig képzelhetni, mikép sikerülhetne a szerzőnek, tragédiájának hőse iránt, jelen alakjában s közönségünk érületével szemben, részvétet ébresztetni, a mi pedig csakugyan főfeltétele drámai hatásának? De a drámai alkotás egyéb kellékeire sem volt elég tekintettel e mű szerzője. A cselekvény fejlődése igen lassu és vontatott, figyelmet nem feszítő; a jellemrajzok, a fellépő magyar és német államférfiak alakjai elmosódottak, kidomborodni nem képesek, sőt egy előkelő magyar hölgy szerepe nem csak lélektanilag indokolatlan, hanem a botránnyal határos. Igen valószínű, hogy e tragédia egy ismeretes gyenge német regény alapján készült, s nem akarom kétségbe vonni, hogy valamint e regény, úgy talán e tragédia is némi sensatiót volna képes okozni Linz, Grätz vagy Brünn szinpadain; — miből azonban még semmi sem következik azon közönségre nézve, mely a „Lajtán innen“ éli saját világát. Talán nem foglalkoztunk volna oly sokáig e darabbal, ha ismételt megjelenése által mintegy ki nem hívja az újabb bírálatot.

„A másik hazai tárgyú tragédia, mely nagyobb figyelmet ébresztett, a 13. számú „Bűn és bűnhődés.“ Nem mintha a drámai kellékeknek nagyobb mértékben megfelelné, de feltűnt benne bizonyos szerkezeti könnyűség, s itt-ott egyes jelenetek erőteljes, festői berendezése. A tragédia hőse Nápolyi Johanna, s tárgya az Endre magyar herczegen elkövetett gyilkosság s ennek megboszulása I. Lajos magyar király által. A hősnő rajzában a szerző határt és féket tartani nem tudott, s a cynismussal határos azon igyekezete, hogy Johannából egy emberi és női érzéstől teljesen megfosztott szörnyeteget, valódi tigrist és hyénát alkothasson. Más részről, a Nápolyban megjelenő magyar király és hadseregének nyugott, méltóságos magatartása igen jó hatású ellentétet képez. A cselekvény menete is érdekfeszítő, eléggé fokozatos, s végén gyorsan lefutó. Egyébíránt ki kell jelenenünk, hogy e mű leginkább akkor érdemel-

ne nagyobb figyelmet, ha valamely fiatal új tehetség műve volna: ez esetben a jellemfestés túlságait s áradozásait egy higgadtabb jövő reményében örömet bocsátná meg neki a kritika.

„Az itt meg nem nevezett többi hazai tárgy tragédia legfőlegb egyes sikerültebb részletek által kötél a figyelmet, de mint drámai egész, komolyan szóba nem jöhetett, úgy hogy a mit a magyar históriai drámákról fentebb általánosságban elmondottunk, kisebb-nagyobb mértékben ezekre is ráillik.

„Áttérek az idegen tárgy tragédiákra. Az ez osztályba tartozó 3 darab között szintén kettő ébresztett nagyobb figyelmet. Az egyik a 3. számú „Strafford, tragédia 5 felv. az angol történetből.“ Ez kétségtelenül egyik legérdemesebb műve a jelen pályázatnak, azonban a mily érdekléssel olvasták a bizottság tagjai, épen oly hamar készen is voltak ítéletökkel. „Strafford“ nagy gondnal, határozott műérzékkel és stylistikai szabadsággal írt s dialogusokba szedett történeti tanulmány Anglia vallásvillongási korszakából, a kerekfejű puritánusok idejéből, felette tanulságos, jelenetekbe öntött történelmi olvasmány; de egész szerkezeténél fogva nem drámai mű, annál kevésbbé tragédia.

„Az idegen tárgy másik mű a 6. számú „Heródes, tört. szomorujáték 5 felv.“ a jelen pályázat egyik ékessége, s általában oly mű, mely drámairodalmunk mai viszonyai között örvendetes számot tesz. Az érdekes darab a zsidó nemzet történetébe nyúl vissza, előidézi a Makkabéusok és Idumeusok harcát Judéa uralmáért, azon időket, midőn ez már Róma jármát érezte. Látjuk a galilaeai helytartó, az erőteljes Heródes küzdelmét Jeruzsálemben, ki féktelen nagyravágyástól üzetve erőszakkal és fortélylyal kieszközli, hogy Hyrkánus zsidó király és főpap az alárendeltje legyen, sőt a városba rontó hadseregének védpajza alatt magamagát kiáltja ki egész Judéa helytartójának. Szónoklatával, csábászavaival s fenyegetéseivel nem csak halálos ellenségeit, a Makkabikat hódítja meg magának, hanem elbűvöli az ellenséges király kellemdús, ábrándos leányát Mariámnát is, a ki a hajthatatlan keménységű férfiú nevére lesz.

„Mariánna ezen lépését nagy aggodalommal nézi anyja, a királyné, ki elborzad azon gondolatra, hogy fájának, nemzetének esküdt ellensége zárja karjába az ő leányát. De Mariánna a szelid

női érzelmek mellett hősi elszántsággal is látszik birni s térdrehullva esküszik anyjának :

„— Míg e szivben egy csöpp vér marad,

A Makkabik hű vére lészen az !

S bár lenne ő, szivem szerelme, ki

E névre, vére kart emelne : én

Azt nem hagyandom bosszulatlanul !“ stb. (II. felv.)

De a mint nő Heródesben a szerelem lángja, szintúgy nevekedik keblében a gyűlölet nejének faja, a Makkabik iránt. Egy helyen nyíltan bevallja szándékát :

„ míg a világ

Egy Makkabit tart, én nem alhatom

Nyugton. Nekik mind veszni kell. Vagy én,

Vagy ök.“ (III. felv.)

E két alak, Heródes és Mariámma, képezi a tragédia hőseit, — tűz és víz egyesülése ez, mely elébb-utóbb egymást emészti fel.

„Heródes ura marad szavának. Nagyravágyása és gyűlölsége a vadság és borzasztóság egész skáláját végig játszsza, hogy czélt érhesen. Hadakozik nyíltan és fondorkodik titokban, erőszakoskodik, cselszövénykedik, ön kezével öl és orgyilkosokat bérel, mérget kever, ámit, csal és hazudik ; — de czélt ért, kezében a hatalom, csaknem korlátlan ura már Judeának.

„Eddig minden eléggé természetszerűen, drámailag fejlődött, s a főalak, Heródes, nagyravágyó jelleméhez következetesen alakult. Azonban a végkifejlésnél, a katastropha előtt, a szerzőt elhagyta alakítási szerencséje, lélektani tapintata s számítása. Hiba már eddig is, hogy Heródes hős lelkű fiatal neje, amaz elszánt makkabi hölgy, ki mielőtt kezét odaadta volna Heródesnek, oly ünnepélyes esküt tön, ki nemzetére büszke s azért él, hal, hogy e hölgy oly megfoghatatlan szenvtelenséggel nézi végig nemzetének s királyi családjának megaláztatását. Csak midőn már tetőpontra hágott Heródes kegyetlensége, s midőn az olvasó már kevesebbet nem is várna, mint azt, hogy a megsértett, büszke makkabi nő egy rögtöni gyors elhatározással örökre véget vessen a vad barbár dühöngéseinek, — csak akkor tör ki végre belőle — a boszú ? a véres tett ? — nem, hanem a 4-ik felvonást meddő páthosszal bevégző ezen dictio :

— — — — — ne érints

Kezed gyílok! Méreg lehelleted!

Szód döghalál! — Irtózat, ne jöjj

Hozzám közel. Gyűlöllek. Nem. Utállak.

Légy átkozott! És átkozott legyek

Magam, ha még ismerlek! — átkozott

A multból az, mikor szerettelek;

Jövőmből az, ha megbocsátanék!

S háromszor és ezerszer átkozott

Legyen e méh, ha tőled még fogad!

„E tény nélküli pathosznak köszönhetjük az 5-ik felvonást, mely egyes stylistikai szépségek daczára igen gyenge része az erőteljes darabnak. Heródes nagyon szívére veszi Mariámna megváltozott érzelmeit, azon Heródes, kiben az uralkodó szenvedély eddig nem is a szerelem, hanem a nagyravágyás és gyűlölet volt; ki a király leányát nem annyira szerelemből, mint inkább azért vette el, hogy terveinek eszközeül szolgáljon.

— Hah! e gyöngye gyermek, Mariámna,

Nem válhat-e nagy tervem oszlopává?

kérdé, midőn legelőször pillantá meg Mariámnát.

„Ezen vaskeménységű férfiú, hatalmának tetőpontján, midőn már csaknem minden terve valósult, nejének hidegsége által megzavarodik, s miután egy félreértés következtében még hűtlennek is hiszi, a többi áldozatok után végre Mariámnát is a vérpadra küldi. A kivégeztetést palotája ablakából nézve, mint valami gyenge idegzetű modern lovag végképen megtévelyodik, s a lelkileg meghalt, őrző Heródest magánkívüli állapotban vezetik el a színpadról a jogaikba visszalépő Makkabéusok. A függöny legördül, s a néző azt kérdi: miért kellett a szertelen becsvágnak szerelem által bűnhődnie? miért kellett egy vad indulatú embernek ily gyöngéd érzéssel megáldva lenni? S miért kellett e nőnek, kitől a darab elején kifejtett jelleménél fogva azt vártuk, hogy a boszuló angyal szerepét fogja játszani, miért kellett e nőnek oly passiv megsemmisüléssel végződnie, általában miért lakolnia?

„Heródes“-nek ezen lélektanilag nem indokolható végső felvonása az, a mi e mű iránt a részvétet csökkenti s másodrendűvé

teszi a jelen versenyművek között. Egyébiránt oly históriai és irodalomművészeti tanulmányok gyümölcse e tragédia, s az egész mű inventiójában és oeconomiájában oly rendezési ügyesség, s egyes jelenetekben az erő és tehetség oly örvendetes jelei mutatkoznak, hogy a bizottság e művet drámairodalmunk valódi nyereségének tartja, s midőn dicséretre méltónak nyilvánítja, egyszersmind a nemzeti színpadon előadását is óhajtja.

„A históriai tárgyú műveken végig menvén, hátramaradt még a 3 társadalmi szomorujáték. S ki hitte volna, hogy e hármasszám-ban, melynek ketteje minden kritikán alóli, tehetségtelen csinál-mányt tartalmaz, éppen itt találjuk fel az idej pályázat szerencsés nyerőjét? És pedig valóban így van. A bíráló-bizottság tagjainak túlnyomó többsége a 10. számú, „A fény árnyai“ című eredeti szomorujátéknak ítélte oda az idej pályajutalmat. Indokainkat ép oly természeteseknek, mint igazságosaknak tartjuk.

„A fény árnyai“ című szomorujáték tárgya napjaink életéből van merítve, s mélyen belenyúl mai társadalmi viszonyaink fájós részeibe. Egy születésre s vagyónilag előkelő fiatal magyar birtokos, egy könnyelmű, fegyelmezetlen, szenvedélyes jellem, nagy viggan, fényben és pompában éli világát Párisban nejével együtt, a ki egy elszegényedett családú francia marquisné, s a ki nevét s fényes rangját hozta cserébe férje gazdagságaért. Míg a férj milliói tartanak, addig nincs baj; a nő boldog e fényben és pompában, mely életének egyedüli célját képezi. De jönnek a leverő hírek. A pazarlás következményei hamarább beállanak, mint képzeltek volna, s a dolgok odáig fejlődnek, hogy nem marad más hátra, mint a világ-várost s annak zajos életét elhagyni, s a francia menyecskével — bár akarata ellenére — Pestre, sőt még innen is tovább, egy magyar falu ezernyi kényelmetlenségei közé költözni. A mint e viszonyok változnak és a felhők tornyosúlnak, szintoly arányban nő és fejlődik az idegen légkört megszokni nem tudó nő démoni jelleme, mi azután mindkét félre nézve szomorú katasztrófával, a darab két fő alakjának teljes megsemmisülésével végződik. A nem kölcsönös igazi vonzalmon, hanem külső érdekeken alapuló házassági viszony erőszakos szétrobbanása méltóan fejezi be az érdeket folyvást ébren tartó művet.

„Dióhéjban előadva ez a darab lefolyása, melynek alapészmeje, mint látjuk, nem újdonsága által lep meg, s az érdem csak az eszme feldolgozásában kereshető. E mű szerzője nem jár fellengző régiókban, sem az ihlettség fokai nem oly magasak nála, hogy benne egy rendkívüli tehetség lappangását sejtjenők, de azzal vigasztalhatja magát, hogy művének nincsenek is oly nagy tévedései és hibái, mint p. o. „Herodes“-nek. „A fény árnyai“, (címének látszólagos logikátlansága mellett is) ügyes kéz által rendezett, valódi színpadi otthonossággal jelenetezett s kikerekített drámai mű, mely külső-belső viszonyaiban a mai idők bélyegét, s különösen a mai francia drámai iskola hatásának nyomait viseli magán. Ha nem oly magas benne a költői ihlettség, mint talán kívánni lehetne, még e részben is a mai kor szüleményének tekinthető. Az igaz, hogy mind előjónnek benne a legprózaibb drámai eszközök, adósság, váltó, csőd, bukás, örültség, öngyilkosság stb., de fájdalom, nem ezek-e a mai társadalmi élet tragikái eseményének főtényezői? A kérdés itt csak az lehet: vajjon ez ingredienciák az életből hiven vannak-e átvéve, s ügyesen, drámailag felhasználva? S e kérdésre is kedvezőleg hangzik válaszuk. E szűkebb keret közé szorított szomorujáték az ő egységes szerkezetével, gyors drámai menetével, egyes jeleneteinek megrázó hatásával s az egyes alakok kidomborító jellemrajzával, mintegy előre látszik biztosítani a színi előadás sikerét. S a bizottság e darabban látja legszerencsésebben elérve azt, a mi a gr. Teleki-féle pályázati szabályokban feltételül van kitűzve, hogy a belérték mellett a színszerűség is tekintetbe véssék.

„Mennyiben gazdagodik e mű által az irodalom? e kérdésre is bátran elmondhatjuk azt, hogy e mű drámairodalmunk mai színvonalán áll, ámbár kétségtelenül a színpadnak lesz benne nagyobb nyeresége. A színi hatás kiszámítása ugyan igen csalékony alapokon nyugszik, s e tárgy jövődölgetések már gyakran vallottak kudarcot: mindazáltal valószínűnek tartom, hogy „A fény árnyai“ előadása után a részrehajlatlan kritika szava körülbelül így fog hangzani:

„E mű a modern iskola és világnézet kifolyása, a mai kor és felfogás gyermeke, annak jó és rossz tulajdonaival együtt. Már

csak változatosság tekintetéből is jól tette ez idén az Akadémia, hogy a sok históriai kísérlet után végre az élet tragicumára is átvitte a figyelmet. A jelen mű szerzője a kisebb genrek ügyes mestere; a nagy talentum erőteljes vonásai hiányoznak ugyan nála, de van kifogástalan, szabályos technikája, phrasis nélküli, egyszerű, átlátszó stíljé, élénk menetű dialogusa, a szenvedélyesebb helyeken emelkedtebb hangja, s általában igénybe van véve e darabban a drámairás művészetének minden hatásos, apró mesterfogása. A komoly kritika visszautasítja ugyan az ily apró mesterkedéseket, de a siker előtt szemet nem hunyhat, sőt azt elismerni s méltányolni kénytelen.

„Körülbelül ezt fogja mondani: „A fény árnyai“-ról a méltányos kritika.

„Röviden összefogva a mondottakat: a pályabíró bizottság a „Heródes“ című történeti tragédiát dicsérettel megemlítenének s szinpadi előadásra alkalmasnak, „A fény árnyai“ című eredeti szomorujátékot pedig az idei 100 aranyos pályadíjjal jutalmazandónak ítélte.“

E szerint az Akadémia „A fény árnyai“ című pályamunkának a 100 darab aranyból álló jutalmat kiadatni rendelte. Felbontatván az illető jelíges levél, abból Szigligeti Ede neve tűnt ki. A többi jelíges levél, még az ülés folyama alatt, megégettetett.

69. Greguss Ágost r. tag ismertetés s bírálatra ajánlá Emericzy Géza tanárnak ily című értekezését: „A zisten létének bizonyításai.“

Bírálatra kiadatott Horváth Czirill rendes és Kerkápoly Károly lev. tagoknak.

70. Az archaeologiai bizottság jelenti, hogy márczius 7-én tartott ülésében felolvastatott Dethier úr Konstantinápolyból írt levele, melyben Jusztinián császár lovas szobráról írt értekezésének a M. Tud. Akadémia Évkönyveiben leendő kiadásáról kérdezősködik, ajánlván, hogy:

a) miután az értekezés nagyrésze kihagyhatatlan olasz, latin és görög idézetekből áll, a magyar szöveg mellé a francia eredeti is, azaz két oszlopban nyomassék, az idézetek pedig a lap egész hosszát foglalják el, mi által a kettős kiadás szükségtelemmé s a két

nyelvű értekezés a magyarul nem értő olvasók számára is használhatóvá válnék.

b) Kérdezi egyszersmind Dethier úr, vajjon az egy ívtől járó 5 darab aranyból neki kell-e a magyar fordítást díjazni? és hogy

c) A Corvinának általa készített jegyzéke kinyomattathatnék-e ugyanazon föltételek alatt, vagy sem?

Minthogy az archaeologiai bizottság Dethier úrnak arra az esetre, ha munkáját más nyelven is szándékoznék kiadni, a réztáblák használását felajánlja, s Dethier úr ez előnyről az a) pont alatt le látszik mondani; továbbá mivel az akadémia által ajánlható tiszteletdíjnál szerző úr más úton könnyen nagyobbat is kaphatna; minthogy végre már előzmény is van Hammer székfoglalójában, mely az akadémia Évkönyveiben magyar és latin nyelven jelent meg: a fennevezett bizottság kéri az akadémiát, határozza el, hogy Dethier úr érdekes munkája is legalább 150 példányban magyar és francia nyelven adassék ki.

Dethier úr levele b) pontjára nézve pedig indítványozza a bizottság, hogy az értekezőnek 5 arany tiszteletdíjába ne számítassék be a magyar fordítás.

S a mi a c) pontot illeti: Dethier úr a Corvina nagy fáradtságba került jegyzékeért szintén 5 darab arannyal jutalmaztassék ívenként.

Az archaeologiai bizottság véleménye oly módosítással fogadtatott el, hogy Dethier úr értekezésének szövege csupán magyar nyelven jelenjen meg az Évkönyvekben, a francia kiadás rendezése a szerzőre hagyatván, úgy mindazáltal, hogy az akadémia a szerzőnek nem csak a réztáblák használását, hanem a munka nagyobb részét tevő idegen nyelvű idézetek szedését is ingyen felajánlja. Egyéb pontokra nézve a bizottság javaslatai helybenhagyattak, s azokról Dethier úr a titoknoki hivatal útján értesíttetni határozottatott.

71. Olvastatott a nagym. m. k. Helytartótanácsnak Budán 1865. márczius hó 11-én 18,303.sz.a. kelt következő tartalmú intézménye: „Az ipar, kereskedelmi és közigazgatási ügyek tárgyalásainál szükségessé válván a fővárosi kereskedelem és áruforgalom első szükségű fogyasztási cikkeinek hiteles számbavétele, az illető hatóságok a fővárosok területén elfogyasztott gabbaneműek,

liszt, ölfá, különféle köszén mennyisége, valamint a gőzhajókon és vaspályákon megfordult lisztnek összes súlyáról szerzett kimutatások betérjesztése iránt utasítottak, — mely meghagyás folytán beérkezett 1862., 1863. és 1864. évre terjedő kimutatások a M. Tud. Akadémia elnökségével a statisztikai bizottság netaláni használatával mellékelve visszavárolag közöltetnek.

A M. Tud. Akadémia köszönettel vette az érintett kimutatásokat, s azokat oly utasítással rendelte kiadatni a kebelében működő statisztikai bizottságnak, hogy használat után, a fenttisztelt magas kormányzékhez leendő visszaküldés végett, a titoknoki hivatalba tegye által a bizottság.

72. A Dante születésének hatszázados fordulata alkalmával Firenzében folyó évi május hó folytán tartandó emlékünnepepy rendezői a titoknokhoz írt levélben ohajtásukat fejezván ki, hogy azon ünnepélyen a M. Tud. Akadémia is képviseltessek, s az azon alkalommal kiadandó albumba magyar munka nyomathassék,

határozatott: hogy a M. Tud. Akadémia képviselőjéül, az érintett ünnepélyes alkalomra, Lukács Móricz tiszteleti tag kéri fel; a Dante-album számára pedig Arany János r. tag és titoknoknak Danteről írott költeménye küldetik meg, több száz példány díszesen kiállított lenyomatban, Toldy Ferencz r. tagnak a magyar Dante-irodalmat tárgyazó s külön szintén kinyomtatandó dolgozatával együtt.

73. Mélt. Elnök úr előterjeszti báró Vay Miklós igazgató tagnak hozzá intézett s Golopon folyó hó 10-én kelt levelét, Zsarnay Lajos helv. hitv. superintendenshez intézett levéllel, mely levelekben a karcsai, mint mondatik, ritka nevezetességi régi templomnak vég elpusztulása panaszoltatván, kérdik az illetők: van-e módjában az akadémiának, hogy annak megmentésére valamit tegyen?

Mindkét levél az archaeologiai bizottsághoz tétetik által, oly meghagyással, hogy e tárgyban véleményét minél előbb adja be.

74. Tormay Károly pestvárosi főorvos a Rókus-kórházban, a Molnár gyógyszerész által f. évi február folytán tett meteorologiai észleleteket beküldi.

A mathem. és természettudományi bizottsághoz tétettek által.

75. Fischer Antal tisztartó német nyelven írt értekezése: „Ländliche Stimmen aus unserer Zeit“, — melyben gazdasági tapasztalatait adja elő.

Általküldetik a M. Orsz. Gazdasági Egyesülethez.

76. Dr. Kühlewein úrnak Rostockban kelt fölhívása, melyben növényfajok kicserélésére hívja fel a M. Tud. Akadémiát.

Az egyetemi füvészkert igazgatóságához tétetett által.

77. Divald József úr Bécsből, f. évi márczius 16-káról írja, hogy az akadémia számára egy láda könyvet adott fel a gőzhajózási hivatalban.

Köszönettel fogadtatott, miről Divald József úr, mihelyt a szállítmány megérkezik, levélben is értesítendő lesz.

78. Varsányi Pongrácz úr egy belga aranyat s néhány régibb érmet, egyet a XVI., nyolczat a XVII. és hármat a XVIII. századból, küldött be az akadémia érem-gyűjteménye számára.

Köszönettel fogadtattak az ajándékozott érmek, s az éremtár öréhez áltétetni határozattak.

79. Hogy az akadémiai almanach ez idén jókor elkészülhessen, Kondor Gusztáv lev. tag a csillagászati naptár megírására már ez ülésből felszólíttatni határozatott.

80. A titoknok kimutatást terjesztett elő a M. Tudom. Akadémia kiadásából ingyen kiszolgáltató és elrakt példányokról, s kérdést tén, vajjon az eddigi példányszám ezentúl is meghagyassék-e a különféle kiadások nyomtatásánál?

Az akadémia kiadásai ezentúl is ugyanannyi példányban határozatnak nyomtatni, mint eddig nyomattak.

81. A titoknok jelenté, hogy a Magyar Nyelv Szótárából Emich kiadótól szerződésileg mintegy 20 példánnyal kevesebb példány van kikötve az Akadémia részére, mint a mennyi a hazai és külső tagok s a külföldi intézetek számára szükséges volna.

Határozatott, hogy a nagy szótárból a külső tagok közül csak a nyelvtudományi osztályba választott tagoknak küldessék ingyen példány.

82. A titoknok jelenté, hogy Dr. Jellinek úr, a bécsi cs. me-teorologiai észlelde igazgatója megküldte az akadémia számára bol-

dogúlt előde Dr. Kreil nagybecsü munkáját „Magnetische Beobachtungen in Österreich.“

Az akadémia köszönetéről Dr. Jellinek úr levélben lesz értesítendő.

83. Elnök úr ő méltósága előadá , hogy az akadémiának jelen szállásáról, szerződése szerint, még e hét folytán végkép ki kell költöznie, a palotában pedig az ülésterem, nem kedvező időjárás miatt, nem készülhetett el, minek folytán a márczius 27-kére, ápril 3. és 10-kére kitűzött üléseket nem lehet megtartani, s miután ápril 17-én husvét hétfője van, a legközelebbi ülés a palotának addig mindenestre elkészülendő ülés-teremében, ápril 24-kén fog tartatni. Egyszersmind elnök úr, a régi szálláson elbúcsúozván a tagoktól, egy bizottságot indítványozza kineveztetni, mely az akadémiai közkönyvtár s a különféle bizottsági termek használására, szóval a palotai házirendre nézve javaslatot készítsen.

Ez indítvány köz helyesléssel fogadtatván, a bizottság tagjaiul, az indítványozó elnök úr elnöklete alatt, az építettő hármias bizottság tagjai s a titoknok, továbbá Deák Ferencz, báró Kemény Zsigmond és Lónyay Menyhért tisztt. tagok, — Balogh Pál, Csengeri Antal, Greguss Ágost, Hunfalvy Pál, Jedlik Ányos, Jókai Mór, Nendtvich Károly, Pauler Tivadar, Purgstaller József, Petzval Ottó, Sztoczek József, Toldy Ferencz, Tóth Lőrincz és Wenzel Gusztáv rendes, végre Rómer Flóris, Szabó József és Than Károly lev. tagok nevezettek ki.

84. 1865. február 20-tól márczius 20-áig az akadémia részére a következő csere-, ajándék- és köteles könyvek küldettek be :

I. Testületektől:

1) Académie Royale des Sciences, Brüsselből : a) Annuaire de l'Acad. Royale. 1864. b) Bulletins de l'Acad. Roy. Tom. XV. XVI. XVII. c) Mémoires couronnés et mémoires des Savants. Tom. XXXI. d) Mémoires couronnés et autres mémoires. Tom. XV. XVI. e) Mémoires de l'Acad. Royale. Tom. XXXIV.

2) Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaft, Görliczből : Neues Lausitzisches Magazin XLI. köt. 1, 2. füzet.

3) Société Archéologique, Namur : Annales de la Société Archéol. Tom. VIII. 1. füz.

4) Deutsche Morgenländische Gesellschaft, Leipzig: Zeitschrift der Gesellsch. VIII. köt. 3, 4. füz.

5) Société Impériale Géographique de la Russie, Pétervár: a) Emlékkönyv, 1863. 1—4 és 1864. 1, 2. — b) Reisen im Süden von Ost-Sibirien von Radde. I. II. köt. c) Compte-rendu de la société, 1863. d) Oroszország geographiai szótára. I. köt. e) Procès-verbal de l'assemblée générale du 2. décembre 1864. f) Procès-verbal de l'Assemblée annuelle du 13. janvier 1865.

6) Norvégiai tudós Társaság, Christiania: a) Meteorologische Beobachtungen III. és IV. Lief. b) Forhandlinger. c) Det Kongelige Norske. d) Index Scholarum in regia Universitate Fredericiana habendarum 1864. két darab. e) Om Sneebracen Folyefon. f) Om de geologiske Forhold.

7) Magyar királyi Helytartótanács. Buda: Österreichischer Bericht über die internationale Ausstellung in London. 1862. Egy köt.

8) Royal Society, London: a) Proceedings. Vol. XIII. Nro. 68, 69. b) Philosophical Transactions for the year 1864. Vol. 154. Part. I. II. c) Astronomical Observations made at the Royal Observatory, Greenwich in the year 1862. 1. köt. d) Abstracts of meteorological observations made at the Magnetical Observatory, Toronto, Canada-West, during the year 1854. to 1859. 1 köt. e) Ugyanaz — during the years 1856. to 1862, and during parts of the years 1853, 1854, 1855. f) Results of meteorological observations made at the magnetical Observatory, Toronto, Canada-West, during the years 1860, 1861, 1862.

9) Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs: a) Értesítője, Jahrg. 1865. Nro 2. 3. 6. 7. b) Sitzungsberichte. Philos. hist. 45. B. 2. és 3. 46. Band 1. 2. 3. Mathem. Naturwissenschaft. 1864. I. Abth. 1—5. II. 1—5. 1865. 48. B. 5. 1864. 49. B. 2. c) Almanach 1864. d) Šembera: Základové Dialectologie. e) Denkschriften. Phil. hist. XIII. B. Math. naturw. XXIII. B.

10) Kais. kön. zoologisch-botanische Gesellschaft, Bécs: Verhandlungen 1864. 1. 2. 3. 4. Heft.

11) Matica Slovenska, Turóc - Szentmárton: Évkönyve 1863-ról.

12) Académie Royale, Amsterdam: a) Jaarboek, 1862. b)

Verhandelingen II. köt. c) Verslagen en Mededeelingen. VII. köt. (Letterkunde). d) Verslagen. Naturkunde, XV. XVI. köt. e) Giacoletti : De lebetis materia et forma. f) Catalogue du Cabinet de monnaies et médailles.

13) Angol kormány, London : Statistical Abstract for the United-Kingdom. 11-ik sz.

14) Royal Geographical Society, London : a) The Journal of the etc. 1863. b) Proceedings Vol. VIII. Nro 5. 6.

15) Germanisches Museum, Augsburg : Anzeiger, 1863. január.

16) K. k. Statistische Central-Commission, Bécs, Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik I. Jahrg. 4. Heft.

17) Luxemburgi archaeol. társaság : Publications de la Société arch. de Lux. 1863. XIX. köt.

18) Naturforschende Gesellschaft, Basel : Verhandlungen, IV. Theil 1. Heft.

19) Verein für Erdkunde, Drezda : Sitzungen des Vereins. Egy füz.

20) Ferdinandeum für Tirol, Innsbruck : a) Dreissigster Bericht der Verwaltung des Ausschusses, über die Jahre 1862, 1863. b) Zeitschrift. III. Folge. 12. Heft.

21) Société numismatique belge, Brussel : Revue, I. serie. Tom. III. livr. 1.

II. Magánosaktól.

22) Amedée Thierry, Párisból : a) Histoire d'Attila et de ses successeurs. Tome I. II. b) Nouveaux Récits de l'Histoire Romaine.

23) C. K. Akin, (valószínűleg) Cambridge : a) On the origin of the electricity. b) On the transmutation of spectral rays.

24) Hirsch N. János, (kereskedő) Rosnyó : Eredeti magyar közmondások és szójárások.

25) Poroszkay Ignác, mérnök, N.-Becskerek : Észrevételek azon tervre, mint lehetne Pestet jobb levegővel stb. ellátni.

26) Ráth Károly és Rómer Flóris, Győr : Győri történelmi és régészeti füzetek III. köt. 4. füz.

27) Erdőszeti Lapok szerk. Pozsony : Erdőszeti Lapok. IV. évfoly. 2, 3. füz.

28) Szél Farkas, Debreczen : Don Alfonso Castiano, költemény.

- 29) Vasvári Kovács Ferencz, Pest: Európa sebei.
 30) Hoffman F. B. szerk. Pest: Férfi Divatközlöny 1865. 3. sz.
 31) Hermann Claudius, Bécs: Die Eisenbahn nach Erforderniss.

III. Köteles példányok.

32) Burger Zsigmond nyomdája, Szeged: A szegedi casino alapszabályai.

33) Mederschitzky nyomdája, Baja: Üdvoszoru. Írta Kócsi Mayer Sándor.

34) Frankl könyvtár, Miskolcz: Nötan vagy az asszonyi hivatás tudománya. Írta Kálniczky Endre.

35. Szilády nyomdája, Kecskemét: a) Látogatás a bünhödés és siralom hajlékában, Spiesz K. H. után. b) A keresztyén anyaszentegyház története prot. ifjúság számára. Írta Pálffy József. Egy kötet. c) A földrajz elemei, az algymnasium és ipartanoda alsóbb osztályai számára. Írta Batizfalvy István tanár. Egy füzet.

Tizenharmadik (philos. törvény és történettudományi összes) ülés:

1865. ápril. 24-én.

Mélt. gr. Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

86. Mélt. Elnök úr a következő beszéddel üdvözlé az Akadémia palotájának rendes ülés-teremében először egybegyűlt tagokat.

Tisztelt Akadémia!

Örömmel üdvözlöm a t. Akadémiát saját házában azon első ülése alkalmával, melyet abban tart. Osztozik ez örömrünkben a haza, az akadémia, és osztoznak különösen azon hazánkfiak, kiknek köszönhetjük hogy ma itt ülésezhetünk, mert hiszen nem gyakoriak nálunk azon alkalmak, midőn a nemzet vágyai vagy szándokai teljesülte miatt örülhetett. Most itt azt látja, hogy szándékainak egy része ma már teljesül. Belé akart segíteni bennünket saját házunkba, és ime, benne vagyunk. Szándékosan mondom, hogy a haza akarátának csak egyik része teljesül ma. Midőn azon szép hazafített néhány

év előtt elkövetett, mely ez épületet emelte, nem csupán bővebb anyagi eszközökkel ellátni, szebb, tágasabb és kényelmesebb térre áttenni akartak bennünket hazánkfiai. Az ekkor és oly fényesen nyilvánult közrészvét valódi értelme más és több. Azt akarta nekünk mondani a haza: reám számíthattok, azonban nektek erőfeszítéseitekben lankadnotok nem szabad; tettetek eddig is nem keveset, mi elismerésre érdemes, de tegyetek még többet. Nincs bizonyosan senki a hazában, ki ama tett valódi értelmét ne így fogná fel; és ha visszaemlékezünk a körülményekre, melyek között, a korszakra, melynek vége felé ama tetre föllelkessedt a hazafi buzgalom, a haza akarátának nem lehet más értelmet tulajdonítani.

„Öröm nekem ezen meggyőződéssel üdvözölhetnem az Akadémiát, hogy valamint eddig sem tévesztette soha is szem elől feladását, úgy jelenben is át van hatva annak komolysága és fontossága teljes felfogásától. Kötelességeink nem változtak, azonban naponként sürgetősebbé és múlászthatlanabbá válik azok teljesítése. Azon nemzetek, melyek nálunknál régebben indultak meg azon pályán, melyen mi is mozgunk, lankadatlan léptekkel, nálunknál kevesebb akadályokkal küzdve, kevesebb nehézségek által környezve, haladnak előttünk, — a mellettünk levők is neki indultak a fejlődésnek — és az idő feltartóztathatlanul halad fejünk fölött.

„A nemzet azon bizodalommal tekint felénk, hogy megértettük, hogy bennünk vetett reményei megghiúsulni nem fognak. És nekem további örömem annak tudása, hogy e remények bizonyosan fognak teljesülni.

„Erre kérem is Istenemet, és ehhez azon buzgó ohajtást kapcsolom: lengje mindig át a termeket a tudományok szeretete, fokozza iparkodásainak hatályát az egy, nagy és szép célra törekvő egyetértés és összehangzás szelleme, — s szépítse, nagyítsa és szentelje mindezeket a tiszta, önzéstelen és józan hazaszeretet!”

Az akadémia jelen volt tagjai a rokon érzelmek kitünő tetzésnyilatkozatával viszonzták az elnöki üdvözlét.

87. Szilágyi Ferencz I. tag emlékeszédet tartván Tunyogi Csapó József, a törvénytudományi osztály elhunyt tagja fölött, az életrajz mellett egyszersmind eléadá az erdélyi jog történelmét az iskolában és az irodalomban:

88. Henszlmann Imre lev. tag ily czímű értekezést tartá : „A kereszthalak használata a keresztyén építészetben.“

89. Olvastatott a pesti első takarékpénztár választmányának a M. Tud. Akadémiához intézett levele, melyben a Fáy András nevét viselő alapítvány 10. pontja értelmében, mely szerint addig is, míg a 20,000 ftra határozott alaptőke kiegészítettnek, minden harmadik évben egy 1500 forintos jutalom tüzetik ki, a takarékpénztár igazgató választmánya az érintett összeget, azaz 1500 forintot egy oly munkára kívánja kitűzetni, mely a múlt század végétől a jelen ideig hazánkban irányadó nemzetgazdaságinézeteket, azok fokozatos fejlődését és viszonyainkra gyakorolt befolyását adja elő.

E jutalomhirdetés szerkesztésével a statistikai bizottság bízott meg, az eredményről annak idején a pesti első takarékpénztári egyesület igazg. választmánya értesítendő levén.

90. A nm. m. kir. Helytartótanács Budán, 1865. márczius 18-án, 14,188 sz. a. kelt intézménye kapcsában az 1857. évi népszámlálásnál készült statistikai átnézetek még fenmaradt példányai-ból egyet az Akadémiának küld.

Köszönettel fogadtatván, a statistikai bizottsághoz tétetett által.

91. Id. Mátyás Péter úr a nagy szótárból kimaradt szók XIX. gyűjteményét küldi be.

Szintén köszönet kifejezése mellett, kiadatik a nagy szótár szerkesztőinek.

92. Tormay Károly Pest város fő orvosa a pesti sz. Rókus kórházban Molnár János vegyész által jegyzett, márcziusi meteorológiai észleleteket beküldi.

A math. és term. tudom. bizottsághoz tétettek által.

93. Kovács Nep. János úr Rigyczán 1865. márczius 26. kelt levele kíséretében küldi az Akadémia kéziratára számára az 1671-iki kivégzettek elítélését és kivégezését tárgyaló pöriratot, és Sajnovics János 1768—1770. közt írott leveleinek másolatát, némi szívességekre kérvén részéről az Akadémiát.

Az ajándékozott irományok köszönettel fogadtattak. A levél

többi tartalma, elintézés végett, a titoknoki hivatalhoz utasíttatott.

94. A tört. bizottság Podhradczky József r. tag értekezését: „Publius Ovidius Nasonak saját munkáiból készült élete és a po-gány poesis keletkezésének története,“ mint inkább a nyelvtudo-mányi Értesítőbe, hogysen a Történelmi Tárbá valót, bemutatja, a nyelvtudományi Értesítő szerkesztőjéhez általtétel végett.

A bemutatott értekezés, a szokott módon leendő megbíráltatás után a Nyelvtudományi Értesítő szerkesztőjéhez fog általtétetni.

95. A Teleki-jutalomra pályázott, de, nem versben írott s e miatt a bírálók által pályázásra nem bocsátott szomorújátékok (ú. m. „Frangepán Erzsébet“ és „Sejanus“) szerzői a titoknoki hivatalhoz intézett levelökben kéri pályaműveiket kiadatni.

A titoknok a pályázásból kizárt munkák visszaadására fölhatalmaztatott.

96. Dana J. D. külső tagnak New-Havenben f. é. január 27-én kelt levele, melyben köszönetet mond, hogy a M. Tudom. Akadémia tagjául választá, s tudatja, hogy az Akadémia diplomá-ját megkapta,

Örvendetes tudomásul szolgált.

97. A titoknok jelenti, hogy a florenczi Dante-ünnepélyre kinyomatni rendelt költemény kinyomatott, s már Olaszországba el is küldetett; — Toldy Ferencz úr azonban a magyar Dante-iro-dalomról ígért vázlatot nem készítette el, úgy találván, hogy irodal-munkban nem sok, a mit e részben felmutathatunk. Végre megemlíti jelentő titoknok, hogy Lukács Móríc t. tag, ki az Akadémia részé-ről képviselőül volt Florenczbe küldve a Dante-ünnepélyre, nem rég haza érkezvén, kijelenté, hogy nincs oly helyzetben, hogy hosz-szas utazásai után ismét útra kelhessen Olaszországba.

E jelentések tudomásul vétettek.

98. Olvastatott Palacky Ferencz cseh országos historiograph-nak, Prágában, 1863. febr 3-án kelt levele, mely mellett Csehország történelmének újabban megjelent ötödik kötetét, mely az 1471—1500 közti időszakot tárgyalja, cseh eredeti és fordított német szö-vegű példányokban megküldi: — „Man wird wohl nicht unbemerkt lassen, írja többek közt a t. külső lev. tag, wie viel Neues ich aus böhmischen Quellen zur Aufklärung der Geschichte Mathias Corvin's auch

nach der sehr schätzbaren Monographie des Grafen Teleki bringe; und ich wünsche und hoffe, dass die Ungarn meinen guten Willen, auch ihrer Geschichte nach Möglichkeit Dienste zu leisten, nicht verkennen werden.“

Az akadémia köszönettel fogadta a becses ajándék-példányokat, s erről a tisztelt külső levelező tagot levélben is értesíttetni határozta.

99. A titoknok előterjesztése folytán Vandermaelen úr brüsseli geographiai intézetének

a M. Tud. Akadémia geologiai és palaeontologiai kiadásai is megküldetni határozatnak.

100. Az 1865. évi márczius 20-tól april 24-ig következő könyvekből érkeztek csere-, ajándék és köteles példányok:

I. Testületektől.

a) Lónyay Menyhért mint egyházkerületi gondnok a békésbányai egyházmegye 1861, 1862, 1863, 1864. évi jegyzőkönyveit hat darabban.

b) K. k. Geograph. Gesellschaft, Bécs: Mittheilungen der Gesellschaft. VII. évf. 1863. Egy kötet.

c) Académie impériale des Sciences, Pétersbourg: Rapport sur l'activité de la Commission Archéologique, en 1862. Egy füzet.

d) Kais. Academie der Wissenschaften, Bécs: Sitzung der math. naturwiss. Classe vom 16. März. (Értesítője 8. sz.)

e) Germanisches Museum, Nürnberg: Anzeiger 1865. Február.

f) Geographiai Társaság, Pétervár: 1865. márcz. 3-ki közülés eredménye.

g) Kais. Academie der Wissenschaften, Bécs: (Értesítője IX. X. sz.)

h) Société de la Physic etc. Genève: Mémoires. Tom. XVII. Part. 2.

i) Der Verwaltungs-Ausschuss des Ferdinandeums, Innsbruck: 30-ter Bericht der Verwaltung des Ausschusses; és Zeitschrift III. Folge 12. Heft.

k) Musée néerlandais d'Antiquités, Leiden: Nederlandsche Staats-courant. 1865. Nro. 82.

1) Königl. Bayrische Akademie der Wissenschaften, München: Sitzungsberichte. 1864. B. II. Heft 2. 3.

m) Zólyomi takarékpénztár: Bevételei és kiadásai kimutatása 1864-ről.

n) Schleswig-Holstein-Lauenburgi történettud. társulat: XVI-ter Bericht der Gesellschaft 1864. 1. füz.

II. Magánosoktól.

a) Katona Dienes kegyesrendi tag: Trisectio Anguli acuti a Dionysio Katona clerico regulari Scholarum piarum etc. inventa. Pestini, 1851.—2, The tangencies of Cercles and of Spheres, by Ben. Alvord. Kiadja a Smithsonian intézet. 1855.

b) Palacki Ferencz, Prága: Geschichte von Böhmen V. Köt. Cseh és német példány.

c) Ács Károly, Pest: Virágok a román népköltészet mezejéről. 1. köt.

d) Erdőszeti Lapok szerkesztője: Erdőszeti Lapok IV. évf. 4. füzet.

e) Nagy Imre, Paúr Iván, Ráth Károly, Vég helyi Dezső, mint kiadók: Hazai Okmánytár 1. köt.

III. Köteles példányok.

a) Burger Zsigmond, Szeged: 1 példány.

b) M. k. Egyetem nyomdája, Buda: 5 munka.

Tizennegyedik ülés.

1865. május 1-én.

A math. és természettudományi osztályok részére.

Mélt. báró Eötvös József másod elnök úr elnöklése alatt.

102. Weninger Wincze lev. tag. „A kiházásítástőkének biztosításánál előforduló tartalékszámításának könnyebb módjáról” értekezett.

103. Sztoczek József r. tag Szily Kálmán ily czímű értekezését: „A melegség moztani elméletének két főtételéről” — ismerteté, ajánlván azt az Értesítőben leendő kinyomatásra.

Bírálás végett még Petzval Otto r. taggal is közöltetni határozatott.

104. Than Károly lev. tag „A csízi ásványvíz vegyelemzését“ közlé.

105. Hunfalvy János lev. tag Dr. Jelinek Károlytól, a bécsi meteorológiai és földdelejjességi cs. kir. központi intézet igazgatójától, egy értekezést nyújtta be: „Pest városa közép mérsékletéről.“

Áttétetett a math. és természettudományi bizottsághoz.

106. Petzval Otto r. tag a Zsivojnovics István gépész által beadott s véleményadás végett hozzá intézett rajzról úgy vélekedik, hogy abból nem lehet látni 1) mi célja a gépnek, mivel a felrajzolt részeket nem lehet kellő rendbe hozni; 2) nem láthatni egyáltalában találmányának miben létét. E vélemény alapján, a jelentést tevő rendes tag indítványa értelmében

felszólíttatni határozatott a fent nevezett gépész, hogy találmányáról pontosabb és könnyebben felfogható rajzot készítsen, s ahhoz kísérő iratot mellékeljen, a melyből látni lehessen, mi voltaképen a gépnek a célja, s miben áll sajátlag találmánya.

107. Olvastatott Dorner József lev. tag bírálatá Jurányi értekezéséről: „Az orthotrichum diaphanum Schrad. sporáinak kifejlődési történetéhez“ melyet régebben Margó lev. tag nagy dicsérettel mutatott be, s a melyet a bíráló lev. tag is méltónak ítél arra, hogy az Értesítőbe fölvéttessék. Megjegyzi egyébiránt a bíráló, hogy az értekezéshez csatolt rajzokat nem találja egészen kielégítőeknek, s hogy különösen a sejt-osztódást és a használt kémszerek behatásának tüneteit világosabban kellett volna a szerzőnek adnia, körülbelül olyformán, mint az oszlopca sejteiben előidézett zsugorodás van ábrázolva.

Jurányi úr értekezése az Értesítőben kinyomatni határozatlik, közöltetvén a szerzővel Dorner lev. tag ohajtása a rajzokat illetőleg, s felhivatván az értekezés írója, nem tartja-e szükségesnek, hogy a rajzok értekezéséhez közvetlen az ő felügyelete alatt metesszenek.

